

Příčiny a důsledky hospodářských katastrof

Ondřej Tuček

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ondřej Tuček**
Osobní číslo: **L15067**
Studijní program: **B3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor: **Ovládání rizik**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Příčiny a důsledky hospodářských katastrof**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte teoretické pojednání k problematice zvoleného tématu bakalářské práce.
2. Navrhněte vhodnou metodiku k naplnění cíle bakalářské práce.
3. Vyhodnoťte příčiny a důsledky hospodářských katastrof.
4. Formulujte závěry, zhodnoťte naplnění cíle bakalářské práce.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] KOHOUT, Pavel. Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2010. 266 s. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-3583-2.

[2] SEDLÁČEK, Tomáš. Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tážení od Gilgameše po finanční krizi. 3. vyd. Praha: 65. pole, 2017. 400 s. ISBN 978-80-87506-94-3.

[3] SCHIFF, Peter D. a SCHIFF, Andrew J. Ekonomické bajky pro studované i laiky: jak ekonomika roste a proč krachuje. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2010. 253 s. ISBN 978-80-7363-325-7.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.

Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce:

3. listopadu 2017

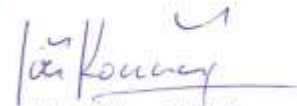
Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2018

V Uherském Hradišti dne 10. listopadu 2017

doc. RNDr. Jiří Dostál, CSc.
děkan

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti 11.5.2018

.....
podpis studenta

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevydávající zveřejňuje bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. Vysoké školy disertační práce nezveřejňují, tyto již zveřejňuje jiným způsobem.

(2) Bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být již nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

(4) Vysoká škola může odložit zveřejnění bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce nebo jejich částí, a to po dobu trvání překážky pro zveřejnění, nejdéle však na dobu 3 let. Informace o odložení zveřejnění musí být spolu s odůvodněním zveřejněna na stejném místě, kde jsou zveřejňovány bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, jíž se týká odložit zveřejnění podle věty první, jeden výřez práce k uchování ministerstvu.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k vyuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějšího projevu jeho vůle u soudu. Ústavení § 35 odst. 3 zůstává neotřetěno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z vydělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši vydělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce pojednává o ekonomických krizích, konkrétně o Velké hospodářské krizi a hypoteční krizi. V teoretické části se nachází pojednání o možných příčinách a důsledcích krizí. Je zde také pojednáno o průběhu Velké hospodářské krize a hypoteční krize. V praktické části se nachází srovnání průběhu Velké hospodářské krize a hypoteční krize, jejich příčiny a důsledky.

Klíčová slova: hospodářská krize, příčina, důsledek, Velká hospodářská krize, hypoteční krize, HDP, inflace, deflace, míra nezaměstnanosti

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on economic crises, especially the Great Depression and the mortgage crisis. The theoretical part discusses the possible causes and consequences of economic crises. Also the course of the Great Depression and the mortgage crisis is discussed. The practical part sees into a comparison of the course of the Great Depression and the mortgage crisis, their causes and consequences.

Keywords: economic crisis, cause, consequence, Great Depression, mortgage crisis, GDP, inflation, deflation, unemployment rate

Rád bych zde poděkoval panu Ing. et Ing. Jiřímu Konečnému Ph.D. za jeho vedení a rady při tvorbě této bakalářské práce.

Poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 HOSPODÁŘSKÉ KATASTROFY.....	12
1.1 EKONOMICKÉ SMĚRY	12
1.2 HOSPODÁŘSKÉ CYKLY.....	13
1.3 HOSPODÁŘSKÉ CYKLY PODLE DÉLKY	15
1.4 EKONOMICKÁ RECESE	16
1.5 ZNAKY EKONOMICKÉ RECESE.....	16
1.6 PŘÍČINY EKONOMICKÉ RECESE	17
1.7 DŮSLEDKY EKONOMICKÉ RECESE A DEPRESE	19
1.7.1 Inflace.....	19
1.7.2 Hyperinflace	20
1.7.3 Deflace	20
1.8 REAKCE NA EKONOMICKOU RECESI.....	21
1.9 EKONOMICKÁ DEPRESE	21
1.10 BOJ S EKONOMICKOU DEPRESÍ.....	22
1.11 ČINNOST CENTRÁLNÍ BANKY	23
2 HOSPODÁŘSKÉ KATASTROFY.....	24
2.1 VELKÁ HOSPODÁŘSKÁ KRIZE	24
2.1.1 Velká hospodářská krize v USA	25
2.1.2 Vliv na svět	26
2.1.2.1 Československá republika.....	27
2.1.2.2 Německo	27
2.1.2.3 Svaz sovětských socialistických republik.....	28
2.1.3 Následky Velké hospodářské krize	29
2.2 HYPOTEČNÍ KRIZE	29
2.2.1 Hypoteční krize v USA	30
2.2.2 Hypoteční krize v České republice	31
2.2.3 Překonání krize v České republice.....	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 SROVNÁNÍ EKONOMICKÝCH UKAZATELŮ	34

3.1	VÝVOJ HDP	34
3.2	VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI	36
3.3	VÝVOJ INFLACE/DEFLACE	38
3.4	SHRNUTÍ VÝVOJE EKONOMICKÝCH UKAZATELŮ	40
3.5	POROVNÁNÍ ZNAKŮ OBOU KRIZÍ	41
3.6	SROVNÁNÍ BANKOVNÍCH ZÁKROKŮ	43
3.7	PŘÍČINY VZNIKU OBOU KRIZÍ	44
3.7.1	Velká hospodářská krize	44
3.7.2	Hypoteční krize	45
3.8	DOPADY PŮSOBENÍ OBOU KRIZÍ	46
3.8.1	Velká hospodářská krize	46
3.8.2	Hypoteční krize	47
3.9	VÝVOJ STÁTNÍHO DLUHU	48
3.10	VÝVOJ AKCIOVÉHO TRHU	50
4	SHRNUTÍ ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ	53
4.1.1	Počáteční znaky a příčiny	54
4.1.2	Bankovní zákroky	54
4.1.3	Dopady krizí	55
4.1.4	Další krize	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63
	SEZNAM OBRÁZKŮ	64
	SEZNAM TABULEK	65
	SEZNAM PŘÍLOH	66

ÚVOD

Ekonomické krize jsou něčím, co lidstvo provází již od vzniku prvních států. Je více než pravděpodobné, že se ekonomické krize vyskytovaly již v Babylonii, případně starověkém Řecku. Je to určitý děj, činnost, která má neblahý dopad na národní hospodářství, ale také na jednotlivé domácnosti. A protože je současný svět globalizován a jednotlivé národní ekonomiky jsou propojené, je v současné společnosti velká šance a pravděpodobnost, že krize vzniklá v jednom státě, který má nezanedbatelné postavení ve světové politice, se přelije také do dalších zemí. Z tohoto důvodu, je velice důležité pochopit, co to vlastně ekonomická krize je.

V této práci je snaha pojednat o ekonomických krizích, především o Velké hospodářské krizi a hypoteční krizi. Proč právě tyto krize? Je to proto, že Velká hospodářská krize je největší ekonomickou krizí lidských dějin a hypoteční krize, je krizí nejmladší, se kterou se musel svět potýkat.

Cílem této práce je analýza Velké hospodářské krizi a hypoteční krizi. Je zde snaha pomocí komparace jejich průběhu určit společné, případně odlišné znaky obou krizí. Je zde pokus ze získaných údajů zjistit, jaké byly příčiny a dopady obou krizí na národní ekonomiku. Posoudit, která krize z ekonomického hlediska působila destruktivněji.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HOSPODÁŘSKÉ KATASTROFY

Před samotným řešením cílů bakalářské práce je nezbytné podívat se na problematiku hospodářských katastrof, jejich příčin a důsledků z důležitého hlediska, a tím je hledisko teoretické.

Co vlastně znamená, když se řekne hospodářská krize? Hospodářská krize je jednou z částí hospodářského cyklu. Je to období, kdy ekonomika začíná stagnovat a dochází k poklesu jejího výkonu. Tímto obdobím myslíme období ekonomické recese.

Dále existuje vyšší a závažnější stupeň než hospodářská krize. Tímto stupněm je takzvaná hospodářská katastrofa. Hospodářská katastrofa je hospodářská krize, která dosahuje většího účinku na ekonomický systém daného státu a působí v dlouhodobějším časovém rozsahu. Největší hospodářskou katastrofou byla ve 20. století Velká hospodářská krize.

Účinky jak hospodářské krize, tak hospodářské katastrofy se neomezují pouze na území konkrétního státu, ale postupně se šíří a zasahují další státní celky, nebo dokonce kontinenty.

Náchylnost a odolnost hospodářství státu je ovlivněna ekonomickým směrem nebo kombinací více ekonomických směrů, které jsou ve státě praktikovány.

1.1 Ekonomické směry

Ekonomický směr je způsob, jakým je chápána ekonomika státu. Jak je ošetřena a jakým způsobem je zde chápáno postavení státu vůči trhu.

Ekonomické směry si v historii prošly velkým vývojem. Některé směry kvůli rozvoji společnosti a náhledu na fungování trhu zanikly. Některé se rozvinuly a přetransformovaly v jiné. A v neposlední řadě vznikly také nové ekonomické směry. Avšak jak to už bývá, nic není černobílé. Tudíž i ekonomické směry se navzájem ovlivňují.

V současnosti se vyskytují tři ekonomické směry. Jedná se o:

- neoklasický ekonomický směr,
- neokonzervativní ekonomický směr,
- keynesiánský ekonomický směr.

Neoklasický ekonomický směr navazuje na klasickou školu z 19. století. Neoklasický směr je směr, který hlásá, že trh má samoregulující funkci. Tvrdí, že podniky mají za cíl dosáh-

nout zisku a díky neviditelné ruce trhu rovněž dochází k uspokojování poptávky. Dělbá práce a efektivní vynakládání zdrojů je prováděno prostřednictvím tržního systému. Jedna ze zásad neoklasického směru je, že stát by neměl zasahovat do fungování trhu.

Neviditelná ruka trhu znamená, že trh je schopen správně fungovat i bez zásahů státu, protože i když každý jednotlivec se stará o uspokojení vlastní potřeby, tak to vede ve prospěch všech.

Neokonzervativní ekonomický směr, který odmítá postoje keynesiánství. Tvrdí, že státní zásahy do trhu a ekonomiky jsou důvodem, proč dochází ke vzniku problémů. V neokonzervatismu se vyskytují dvě koncepce. Jedná se o:

- monetarismus,
- ekonomie nabídky.

První koncepce neokonzervatismu, monetarismus, tvrdí, že stát nesmí zasahovat do ekonomiky. Základem monetarismu je rovnováha na finančním trhu. Monetaristé tvrdí, že jedině do chodu finančního trhu má stát právo zasahovat.

Druhá koncepce neokonzervatismu, ekonomie nabídky, využívá chování podniků, které reagují na podněty k práci a investicím. Podle těchto podnětů vzniká nabídka, která určuje poptávku.

Keynesiánský ekonomický směr je směr, který tvrdí, že správně fungující trh a ekonomika se neobejde bez zásahů vlády. Existuje zde představa, že správné zásahy vlády do trhu a ekonomiky jsou způsobem, jak vyřešit mnohé ekonomické problémy. Například prostřednictvím státních nákupů služeb, jako je výstavba dálnic, škol a mnoho dalšího.

1.2 Hospodářské cykly

Americký ekonom Paul Anthony Samuelson tvrdí, že existují dvě teorie hospodářského cyklu. Těmi jsou:

- vnitřní teorie hospodářského cyklu,
- vnější teorie hospodářského cyklu.

Vnitřní teorie hospodářského cyklu se snaží hledat mechanismy, které vyvolávají hospodářské cykly uvnitř ekonomického systému. Tato teorie považuje každou ekonomickou expanzi a růst za zárodek recese. Stejně tak považuje každou ekonomickou recesi za zárodek expanze. Jako příklad lze uvést takzvaný model multiplikátoru a akceleratoru. To

znamená, že rychlý růst a rozvoj vede k stimulaci investic. Čím více investic je, tím větší je růst. Ten probíhá až do bodu, kdy dojde ke kapacitnímu omezení ekonomiky. Tím dojde ke zpomalení růstu a rozvoje. Nižší růst znamená méně investic a zásob, tím dojde ke směřování ekonomiky do recese. Celý proces se opakuje až do chvíle, kdy se ekonomika dostane na dno. Zde opět dochází k oživení ekonomiky a celý proces se začíná opakovat. [29]

Vnější teorie hospodářského cyklu sleduje a nachází příčiny vývoje hospodářského cyklu v prostředí mimo ekonomický systém. Těmito výkyvy jsou například války, revoluce a další ozbrojené konflikty, a také jimi vyvolaná migrace obyvatelstva. Rovněž vývoj cen ropy ve světě, případně nová naleziště zlata. Jako případ vnějšího cyklu by se dalo využít objevení nového kontinentu, Ameriky. Tehdy se objevitelé vraceli zpět do Evropy spolu s velkým bohatstvím nalezeným v na tomto novém kontinentu. To znamenalo, že se do oběhu dostalo velké množství zlata a ekonomika začala expandovat.[29]

Během hospodářského cyklu dochází ke kolísání reálného produktu okolo produktu potenciálního. Reálný produkt, je produkt, který se běžně za současných podmínek vyprodukuje. Potenciální produkt, je produkt, který by se vyprodukoval za optimálního využití všech výrobních faktorů. Jako výrobní faktory se označují:

- práce,
- půda,
- kapitál.

Výrobní faktory jsou teda vstupy do výroby. Efektivním využití těchto vstupů je podnik schopný vyprodukovat výstupy, těmi jsou vlastně ekonomické statky. Práce jako výrobní faktor představuje lidskou práci, která je cílevědomě vynakládána a dochází k přeměně vstupů na výstupy. Půda jako výrobní faktor představuje přírodní zdroje, které vstupují do výroby a jsou přeměňovány na výstupy, teda ekonomické statky. Případně se využívají jako zdroj energie. Kapitál jako výrobní faktor představuje finanční prostředky, které se využívají pro pořízení výrobních faktorů jako je práce a půda.

Ekonomie rozeznává čtyři části hospodářského cyklu. Těmi jsou:

- expanze (vzestup),
- vrchol,
- recese (pokles),
- dno (sedlo).

V období expanze dochází k růstu produktu a poklesu nezaměstnanosti. Je to z toho důvodu, že v podnicích narůstá objem produkce, z toho důvodu dojde k nábory nových zaměstnanců. V období recese naopak dochází k poklesu produkce a nárůstu nezaměstnanosti. Je to z toho důvodu, že v podniku dochází k poklesu objemu produkce a z toho důvodu se přistoupí k propouštění zaměstnanců. V období ekonomického vrcholu nebo dna nedochází ke změně objemu produkce ani ke změně nezaměstnanosti. Protože se nijak nemění ani produkce ani nezaměstnanost, dají se tato období označit za období stagnace. Tato období se neustále cyklicky opakují, proto využívá označení hospodářské cykly.

V praxi se pro určení toho, v jaké fázi se nachází ekonomika daného státu, využívá sledování produktu. Tento produkt je sledovaný v úseku dvou po sobě jdoucích čtvrtletí. Pozoruje se, jestli během těchto čtvrtletí dojde k nějaké změně množství produktu. V případě, že je zaznamenána změna, ať už pokles nebo nárůst, znamená to, že se daná ekonomika někam vyvíjí. Jedná-li se o nárůst, znamená to, že ekonomika se nachází v období expanze. V případě, že je zaznamenán pokles, znamená to, že se ekonomika nachází v období recese. Jestliže během dvou po sobě jdoucích čtvrtletích nedojde ani k poklesu a ani nárůstu, znamená to, že se ekonomika nachází v období stagnace. Následuje-li tato situace po období expanze, ekonomika se nachází na vrcholu. V případě, že situace nastane po období recese, znamená to, že se ekonomika nachází na dně.

1.3 Hospodářské cykly podle délky

Hospodářské cykly se dají dělit více způsoby. Současná ekonomie rozeznává klasické hospodářské cykly, kterými jsou expanze, vrchol, recese a dno. Další možné dělení hospodářských cyklů je podle jejich délky. Délka těchto cyklů je udávána od bodu obratu až po jeho zopakování. Hospodářské cykly podle délky rozlišujeme tři. Jedná se o:

- krátkodobý cyklus,
- střednědobý cyklus,
- dlouhodobý cyklus.

Krátkodobý cyklus, také známý jako Kitchinův cyklus. Tento cyklus popsal Joseph Kitchin. Délka trvání krátkodobého cyklus se udává v rozmezí 18 – 40 měsíců. Uvádí se, že příčinou tohoto cyklu je kolísání reálného produktu způsobené výkyvy v zásobách a zásobování.

Střednědobý cyklus, také známý jako Juglarův cyklus. Tento cyklus popsal Clément Juglar. Délka trvání střednědobého cyklu se udává v rozmezí 8 – 10 měsíců. Uvádí se, že příčinou tohoto cyklu jsou způsobeny investicemi do dlouhodobého majetku podniku.

Dlouhodobý cyklus, také známý jako Kondratěvův cyklus. Tento cyklus popsal Nikolaj Kondratěv. Délka trvání dlouhodobého cyklu se udává v rozmezí 20 – 50 let. Uvádí se, že příčinou tohoto cyklu jsou světové války, vědecké objevy, ale také velké změny výrobních technologií.

1.4 Ekonomická recese

Ekonomická recese je období, ve kterém dochází k poklesu ekonomické aktivity. Přesněji se jedná o několik po sobě jdoucích období, kdy dochází k poklesu výkonu ekonomiky, čímž je pokles HDP. HDP, hrubý domácí produkt, je celková finanční hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na daném území. Tento pokles s sebou přináší také pokles ukazatelů ekonomické aktivity, jako jsou pokles investic a zisků, ale také růst nezaměstnanosti. [1]

V případě HDP a míry nezaměstnanosti funguje takzvaný Okunův zákon. Ten tvrdí, že výše HDP a míra nezaměstnanosti se navzájem ovlivňují. Při růstu nezaměstnanosti dochází k úměrnému poklesu HDP. V případě, že dojde k poklesu HDP oproti potenciálnímu produktu o 2%, znamená to, že dojde k nárůstu nezaměstnanosti o 1%. Naopak v případě, kdy dojde k poklesu nezaměstnanosti o 1%, znamená to, že v případě HDP dojde k nárůstu o 2%.

V případě, že období ekonomické recese trvá delší časový úsek, v podstatě v rozsahu několika let, a nabere většího rozsahu, jedná se o ekonomickou depresi. Dokonalým příkladem takové ekonomické deprese je Velká hospodářská krize (Velká deprese), která vznikla roku 1929 ve Spojených státech amerických.

1.5 Znaky ekonomické recese

Každý děj, událost nebo činnost se nějak projevují. V případě událostí v oblasti ekonomiky jsou dost často provázané, a tudíž se navzájem ovlivňují. To znamená, že jedna událost vyvolává další.

V případě ekonomické recese se jedná o tyto znaky [29]:

- pokles poptávky,
- nárůst nezaměstnanosti,
- pokles zisků firem,
- pokles ceny akcií,
- pokles úrokových měr.

Existují dvě příčiny poklesu poptávky. Jednou příčinou je situace na začátku krize. Lidé očekávají zhoršení, tudíž začínají šetřit a připravovat se. Druhou příčinou je již situace během krize. Lidé mají omezené finanční možnosti, tudíž se uskromňují a moc nenakupují.

Z důvodu poklesu poptávky dochází k nárůstu nezaměstnanosti. To je způsobeno tím, že podnik sice vyrábí a má zdroje na výrobu, avšak výsledný produkt nemá kdo odebírat. Tím pádem se produkty hromadí. Z toho důvodu dochází k omezování produkce. Protože lidská práce je nejdražší položkou ve výrobě, přistoupí podnik k opatřením v podobě propouštění.

Z důvodu poklesu poptávky po zboží a tudíž následnému omezení a snížení produkce dochází u podniků k poklesu jejich zisků.

Na akciových burzách dochází k poklesům cen akcií. To je způsobeno tím, že investoři a další akcionáři pomalu začínají poznávat, že se blíží ekonomický pokles a tudíž ekonomická krize. Současně také dochází k poklesu úrokových měr. To je způsobeno tím, že v období ekonomické krize dochází na úvěrovém trhu k poklesu zájmu o úvěry.

1.6 Příčiny ekonomické recese

Existuje velké množství příčin vzniku ekonomické recese. Jedná se například o [1]:

- pokles poptávky,
- růst nezaměstnanosti,
- vznik finanční krize,
- propad exportu.

Pokles poptávky je děj, který má většinou za následek růst nezaměstnanosti. Z důvodu poklesu poptávky a tím pokles odbytu zboží, přistupují podniky k propouštění svých zaměstnanců.

Další příčinou je vznik finanční krize. Finanční krize je takový pokles finančních nástrojů, který vede ke kolapsu ekonomiky, tudíž ke vzniku ekonomické recese.

Propad exportu má za následek snížení přílivu financí do ekonomiky plynoucí z prodeje vývozného zboží. To má negativní vliv na ekonomiku zemí, které jsou na tomto exportu závislé. Příčin propadu exportu může být několik. Může se jednat například o zavedení dovozních cel z konkrétních států. Případně zavedení cel na konkrétní zboží. Případně může dojít k zavedení embarga pro konkrétní stát. To se stalo v 60. letech 20. století Kubě. Z politických důvodů vyhlásily Spojené státy americké embargo na dovoz cukru a tabáku z Kubu. To pro Kubu, která byla na vývozu cukru a tabáku závislá, znamenalo velký hospodářský problém.

Dalšími příčinami mohou být [14]:

- vysoké úrokové sazby,
- krach burzy,
- pád cen ubytování,
- poválečný útlum.

Vysoké úrokové sazby mají za následek snížení likvidity peněz, popřípadě omezení peněz, které můžeme výhodně investovat.

Krach burzy, je další z případů, který může zapříčinit vznik ekonomické krize. K tomuto případu již několikrát došlo. Bylo to roku 1873, kdy došlo k pádu na vídeňské burze a roku 1929, kdy došlo k pádu na newyorské burze.

V případě pádu cen ubytování, to znamená pro osoby, které se živí pronajímáním domů snížení přílivu financí. To pro ně znamená nutnost uskromnit se, protože si nemohou dovolit hypotéky. V případě, že tato situace přetrvává, to může vést až k vyvlastňování.

Poválečný útlum, je situace, která nastává téměř po každém větším válečném konfliktu. Dochází k celkovému zpomalení ekonomiky. Je to způsobeno válečným opotřebováním národa. Například je zničena nebo poškozena infrastruktura. Z důvodu zbrojení mohou být vypotřebovány finanční zdroje a rezervy. Také dochází ke ztrátám na životech a tudíž ke snížení stavů ekonomicky aktivního obyvatelstva. To je šok, ze kterého se musí národ vzpamatovat. Dochází k postupné obnově a pomalému nastartování ekonomiky.

Také takzvaná ekonomická bublina může způsobit vznik ekonomické recese. Ekonomická bublina je nestandardní odchylka, která má vliv na vývoj cen na trhu. Výraz ekonomická bublina pochází z události zvané jihomořská bublina z roku 1720, kdy došlo k poklesu cen

ze spekulativních důvodů. Velký podíl na tom nesla společnost South Sea Company. Český překlad názvu je Společnost jižních moří, odtud pochází název jihomořská bublina. [15]

1.7 Důsledky ekonomické recese a deprese

Ekonomická recese i deprese s sebou nese spoustu důsledků. Ať už poškození nebo dokonce zpusťování státní ekonomiky, tak i důsledky z hlediska civilního obyvatelstva. U ekonomických krizí se objevuje inflace popřípadě deflace. Nejhorší situace ovlivňující hodnotu financí je hyperinflace. Ta zasáhla například Německo po prohrané První světové válce.

V případě, že stát je zmítán probíhající ekonomickou krizí, může to mít velký vliv na jeho postavení z hlediska mezinárodního obchodu a trhu. Například tento stát není schopen produkovat dostatečné množství zboží, po kterém je poptávka. Tudíž se od něj mohou jeho odběratelé odvrátit a najít si jiného dodavatele.

Také může dojít k problémům uvnitř státu. Nezaměstnané obyvatelstvo je probíhající situací stále více frustrováno. To může dospět až do bodu, kdy se začnou shlukovat a organizovat do skupin, které se stále více radikalizují. To může vést k nepokojům, případně boji vůči vládě, demonstracím, rabování a podobně.

Také někteří politici a představitelé státu mohou v důsledku nezvládnutí krize odstoupit a přijít o své místo.

1.7.1 Inflace

Inflace se projevuje růstem cen zboží a služeb v určitém vymezeném období. Úroveň inflace se udává v procentech. Pro představení inflace lze uvést například, že když jeden rok bylo možné koupit si 10ks zboží za 100Kč a v následujícím roce se to stejné množství stejného zboží dá koupit za 110Kč, tak inflace představuje 10%. [6]

Nicméně ve skutečnosti se nedá inflace vyčíslit pro každou komoditu zboží. Pro vyčíslování míry inflace se používají cenové indexy. To jsou ukazatele, které sledují vývoj cen ve dvou, ale také více po sobě jdoucích obdobích, nebo také v různých odvětvích. Nejrozšířenějším indexem je Dow Jones Industrial Average. Vyčíslováním úrovně inflace se v České republice zabývá Český statistický úřad. [6]

Inflace se projevuje na množství peněz, které se pohybují v oběhu. Čím více peněz koluje oběhem, tím menší je jejich cena. Tudíž se za ně dá koupit menší množství zboží, než bylo možné před inflací.

Existuje takzvaná stagflace. To je pojem složený ze dvou výrazů, jedním je stagnace a druhým inflace. Je to situace, kdy je vysoká inflace a současně nedochází ke změně reálného produktu, nízká nabídka zboží a pracovních příležitostí.

Rovněž se vyskytuje takzvaná slumpflace. Během slumpflace je vysoká inflace a současně dochází k poklesu reálného produktu.

1.7.2 Hyperinflace

Hyperinflace je situace, kdy míra inflace přesáhla 100% několik po sobě jdoucích obdobích. Za hyperinflaci lze také označit situaci, kdy na trhu dochází k velmi rychlému poklesu hodnoty peněz. Z toho důvodu se objevuje snaha tyto peníze co nejrychleji směnit za nějaké komodity popřípadě jinou měnu. Ceny všeho zboží a služeb rostou takovou rychlostí, že několikanásobně převyšují hodnotu peněz v oběhu. Z tohoto důvodu začíná Národní banka vydávat další peníze, dost často s novou, ještě vyšší nominální hodnotou. [7]

Hyperinflace vzniká obrovským tiskem a vypouštěním nových peněz do oběhu. Toto vydávání bývá z pokynu vlády. Z důvodu velkého vydávání peněz jejich hodnota klesá. Hyperinflace se nejčastěji vyskytuje během války nebo po válce, ale také jako důsledek hospodářské krize.

Nejznámějším příkladem hyperinflace je situace v Německu po prohrané První světové válce. Krize se objevila roku 1923 a inflace rostla téměř každý den. Základní komoditu, kterou byl chléb, bylo možné koupit za 420 miliard říšských marek.

1.7.3 Deflace

Deflace je přesným opakem inflace. Jedná se o situaci, kdy dochází k nárůstu hodnoty financí v oběhu. Tím pádem cena všeho zboží v obchodech a mnoha dalších komodit klesá. Laicky řečeno se za stejné množství peněz dá nakoupit větší množství zboží.

Deflaci lze rozdělit na deflaci krátkodobou a deflaci dlouhodobou. Krátkodobá deflace představuje pro ekonomiku státu určitý přínos. Je to z toho důvodu, že kvůli poklesu ceny komodit začínají podniky více vyrábět. Tato zvýšená produkce znamená, že vznikají nová pracovní místa a v podnicích dochází k náborem nových zaměstnanců. Avšak dlouhodobá

deflace představuje pro ekonomiku státu určité riziko. Z důvodu poklesu cen zboží a komodit mají podniky menší tržby. A protože ve výrobě představuje největší náklady právě lidská práce, tak z tohoto důvodu může v podnicích dojít k takovým rozhodnutím, že budou sníženy mzdy zaměstnanců, v horším případě dojde k propouštění. To samozřejmě znamená, že obyvatelstvo může disponovat menším množstvím financí. Z toho důvodu se rozhodnou spíše šetřit a méně nakupovat, tudíž dochází ke snižování odbytu. Tato situace může vézt k takzvané deflační spirále. [8]

Deflační spirála je situace nastalá v době ekonomické krize. Je způsobena poklesem cen zboží a dalších komodit, a také poklesem ekonomické aktivity způsobené nedostatečnou poptávkou. Pokles poptávky logicky vede ke snižování výroby, cen, mezd, zaměstnanosti, kvůli tomu klesají také vládní výdaje, spotřeba a investice. To vede k dalšímu prohloubení deflace. Z důvodu poklesu cen se spotřebitelé, ale i podniky rozhodují raději neinvestovat své peníze do finančně náročnějších úkonů s vidinou dalšího poklesu cen a raději spoří. Ekonomika se stále více dostává do spirály a ekonomická situace se nadále zhoršuje. [9]

1.8 Reakce na ekonomickou recesi

První, kdo by měl na ekonomickou recesi zareagovat a provést opatření na co nejrychlejší eliminaci, by měla být vláda. Ta může reagovat několika možnými způsoby.

Těmi jsou:

- posílení měnové politiky,
- snížení úrokových sazeb,
- investice do státních zakázek,
- snížení daní,
- zvýšení státních výdajů.

Ke snížení daní se přistupuje až v případě, že ekonomická recese se dostane do závažné a akutní situace. Snížením daní se vláda snaží podpořit odbyt zboží. Tím se pokouší opět nastartovat ekonomiku. [1]

1.9 Ekonomická deprese

Ekonomická deprese je situace, kdy je ekonomika dané země již delší dobu zmítána ekonomickou recesí. Podle mnoha ekonomů podmínka pro právoplatné označení situace jako ekonomická deprese je, aby ekonomická recese trvala nejméně dva roky. Je to z toho dů-

vodu, že dva roky je doba, za kterou uplynou dva ekonomické cykly. Teprve až po této době lze použít toto označení. [2]

Jiní ekonomové trvají na tom, že podmínkou pro ekonomickou depresi je, aby došlo k poklesu HDP minimálně o 10%. Jako příklad krize, která odpovídá této podmínce je Velká hospodářská krize, také označovaná jako Velká deprese. Tato krize způsobila jenom ve Spojených státech amerických pokles HDP o 33%.

Při dlouhodobém působení ekonomické deprese se pomalu začíná u obyvatelstva projevat takzvaný "efekt davu". To znamená, že čím více se v médiích mluví o ekonomické krizi, potažmo depresi, tím více se o nastalé situaci dozvídá i civilní obyvatelstvo. To se čím dál více začíná obávat nastalé situace a pomalu se u obyvatelstva rozmáhá "panika". S vidinou zhoršení situace se obyvatelstvo připravuje na horší časy, začíná šetřit a méně nakupovat. Takové chování obyvatelstva má za následek snížení HDP, protože je snížený odbyt zboží, tudíž se také méně vyrábí a omezuje se provoz výroby. Tudíž se celá situace ještě zhorší a celá krize se ještě prohloubí.

1.10 Boj s ekonomickou depresí

Aby bylo možné odvrátit ekonomickou depresi, nestačí pouze zvýšit daně. Spolu s tímto krokem je také potřeba snížení státních výdajů a podniknutí kroků, které povedou k podpoře státní ekonomiky.

V případě, že se situace přehoupne z ekonomické recese do ekonomické deprese, znamená to, že se pomalu začnou projevovat další problémy. Jedním z mnoha je velký propad nezaměstnanosti. To znamená, že obyvatelstvo nemá stálé finanční příjmy, tudíž dojde k poklesu kupní síly obyvatelstva. Obyvatelstvo si bude za své peníze koupit menší množství statků a služeb. To bude mít za následek, že obyvatelstvo začne více šetřit, popřípadě se bude zadlužovat.

V situacích, kdy se státní ekonomika dostane do období ekonomické deprese je potřeba tvrdších a razantnějších řešení, ať už ze strany státu, národní banky, popřípadě zahraniční pomoc od jiného státu.

Dost často se stává, že v případě propuknutí ekonomické deprese vznikají takzvané ekonomické aliance. Jedná se o dlouhodobé společenství, jehož účelem je co nejefektivnější a nejrychlejší překonání ekonomické deprese.

V případě, že se stát stále potýká s ekonomickou depresí, může pomoci razantní zásah státu do funkce trhu. Tudíž může úplně nebo částečně převzít funkci trhu a regulovat situaci tím, že bude určovat co, a kolik se bude vyrábět. Tudíž nebude brán ohled na běžné chování trhu, kdy nabídka je určována poptávkou, ale nastane situace, kdy poptávka bude určována nabídkou. Tato praktika se již v historii osvědčila u totalitního režimu ve Svazu sovětských socialistických republik.

Dalším vhodným krokem v případě ekonomické krize je takzvaný protekcionismus. Tudíž snaha ochránit vlastní výrobu, ale také vlastní pracovníky. V tomto případě dochází k zavádění dovozních cel, dále nejsou zaměstnávání pracovníci jiné národnosti.

1.11 Činnost centrální banky

Centrální banka se podílí na snahách odvrácení ekonomické krize a jejích účinků. Do boje se zapojuje jak před vypuknutím ekonomické krize, tak i během ní. Centrální banka provádí například tyto kroky [17]:

- uvolňování měnové politiky,
- snižování úrokových sazeb,
- oslabení měnového kurzu,
- repo operace.

Při snížení úrokových měr odvádí podnik, případně osoba, která si opatřila úvěr menší množství peněz na úrocích. To funguje do určité míry jako motivace pro zažádání si o úvěr. Tudíž neustále dochází k tomu, že se pořizují úroky. To znamená, že v ekonomice neustále dochází k proudění kapitálu.

Oslabení měnového kurzu znamená, že v případě blížící se krize dojde k oslabení národní měny vůči měně světové. V případě České republiky dojde k oslabení hodnoty koruny české vůči euru a americkému dolaru.

Repo operace, z anglického repurchase agreement, je operace, při které dojde k prodeji cenných papírů, ale subjekt, který tyto cenné papíry prodal, se zavazuje, že je ve stanoveném termínu zase odkoupí zpět. Pro subjekt, který tyto cenné papíry prodal, získává na omezenou dobu likviditu. V České republice je tímto subjektem nejčastěji právě Česká národní banka. [18]

2 HOSPODÁŘSKÉ KATASTROFY

Katastrofa je definována jako událost s velkým rozsahem, která vzniká jako následek lidské nebo přírodní činnosti. Stejně tak ekonomická katastrofa je událost s velkým rozsahem a obrovským negativním dopadem na státní ekonomiku, ale také společnost. Ekonomická katastrofa může být způsobena jak lidskou činností, tak i přírodní činností. Jelikož se jedná o událost s velkým rozsahem, tak neřídka kdy se projevuje pouze v ekonomice jednoho státu. Je to z toho důvodu, že téměř celý svět je propojený a všechno souvisí se vším. Dost často je ekonomika jednoho státu závislá na ekonomice státu druhého. Tudíž když se jeden stát potýká s krizí, nedlouho na to tuto krizi pocítí i stát další. Tímto způsobem se může katastrofa rozšířit třeba na celý kontinent.

Protože ekonomika funguje cyklicky a téměř vždy výkon ekonomiky roste nebo klesá, znamená to, že vzniku krize se nedá úplně zabránit. Lze pouze minimalizovat dopady krize. A z důvodu tohoto cyklického opakování krize vznikaly, vznikají a vznikají budou. Z historie je známo mnoho ekonomických katastrof. Jejich příčiny byly jak lidského původu, tak i původu přírodního. A dost často měly dalekosáhlé následky a způsobily další katastrofy. Jedná se například o krach na vídeňské burze z roku 1873, kdy vypukla do té doby největší ekonomická recese. Popřípadě Velká hospodářská krize z roku 1929, která zahájila celosvětovou ekonomickou krizi a upevnila postavení totalitních režimů. Případně argentinská krize z roku 1999, která vedla až k tomu, že se lidská společnost začala vracet k barterovému obchodu. Nebo nám zatím nejbližší hypoteční krize, kterou byla odstartována zatím poslední ekonomická a finanční krize. Pro tuto práci dokonale poslouží Velká hospodářská krize z roku 1929, jako největší světová ekonomická krize, která měla dalekosáhlé následky a hypoteční krize, jako zatím poslední ekonomická krize, kterou jsme si mohli prožít.

2.1 Velká hospodářská krize

Velká hospodářská krize, také známá jako Velká deprese je krize, která se objevila ve Spojených státech v roce 1929. Důvodem vzniku byla událost známá pod názvem černý čtvrtek. Ve čtvrtek 24. 10. 1929 došlo na newyorské burze Wall Street ke krachu a pádu hodnoty všech obchodovaných akcií. Ve vyspělých státech s prosperujícím hospodářstvím došlo téměř k jeho rozpadu. Docházelo k velkým poklesům hospodářské produkce, bylo to z toho důvodu, že se silně omezovala, popřípadě úplně uzavírala produkce v podnicích.

Uvádí se, že ve světě došlo k poklesu hospodářské produkce o 37%. V Spojených státech amerických, které jsou původcem Velké hospodářské krize, došlo k poklesu hospodářské produkce dokonce o 46%.

Tato hospodářská katastrofa ovlivnila všechna odvětví. Došlo k zasažení průmyslu, zemědělství i obchodu.

Ve 20. letech 20. století a také předtím se ve Spojených státech amerických objevilo velké množství lidí, kteří přišli ke svému majetku buď obchodem těžícím ze zuřící 1. světové války popřípadě spekulativní činností. Před 1. světovou válkou, v době známé jako Belle Époque, neboli krásná doba vznikalo spoustu podniků. Neboť se jednalo o dobu klidu a oplývající bohatstvím a určitou finanční stabilitou. Pak ale přišla tvrdá rána v podobě krachu na newyorské burze Wall Street. Nově vzniklé podniky nebyly schopné zareagovat na krach, stejně tak noví zbohatlíci nebyli schopni účelně investovat své peníze a po krachu newyorské burzy a propuknutí krize nebyli schopni udržet si svůj majetek. Docházelo ke krachům podnikům a hromadným sebevraždám boháčů, továrníků a akcionářů. To znamenalo, že rodiny přišly o manžele a otce, matky nebyly schopné se s nastalou situací vypořádat a nezřídky kdy končily celé rodiny na ulici jako bezdomovci. I to byla stránka Velké hospodářské krize.

Tato krize krutě a ve velkém ovlivnila i civilní životy běžného obyvatelstva. Bylo to tím, že došlo k obrovské nezaměstnanosti.

2.1.1 Velká hospodářská krize v USA

Velká hospodářská krize nachází svůj původ ve Spojených státech amerických. Ty také byly touto krizí nejvíce zasaženy. Krize zde vznikla 24. října 1929 a vrcholu dosáhla roku 1932. Nejdříve začínala jako finanční krize, ale postupem času byla zasažena téměř všechna odvětví společně s mezinárodním obchodem.

Ve Spojených státech amerických došlo k propadu průmyslové produkce o 46%. Z tohoto důvodu přistoupily podniky k mnoha opatřením. Prvním krokem bylo snížení mezd svých zaměstnanců, ale protože to dost často nestačilo, bylo velké množství zaměstnanců propouštěno. V USA přišlo o své pracovní místo zhruba 12 až 14 milionů pracovníků. Snížení mezd a propouštění mělo za následek velké sociální nepokoje a demonstrace. Nicméně kvůli slabým příjmům domácností se rovněž snížil odbyt zboží. V případě zemědělství se

to projevilo nadbytkem produktů, které nebyly nijak odkupovány. Z tohoto důvodu přistoupili zemědělci ke znehodnocování plodin. Kupříkladu pálení pšenice. [11]

Jak se krize dále rozmáhala a rozšiřovala do celého světa, následovalo zhroutení mezinárodního obchodu. Aby byl ochráněn domácí trh, byla zaváděna cla.

Americký prezident Franklin Delano Roosevelt zavedl program zvaný New Deal. Tento program trval od roku 1933 do roku 1939 a spočíval v zavádění ekonomických a sociálních reforem. Cílem bylo opětovné obnovení důvěry občanů v demokratický systém. Jedním z cílů bylo pomoci v té době zhruba 14 milionům nezaměstnaných občanů. Byla zavedena spousta nových zákonů. Jednalo se například o zákon na záchranu bankovníctví a zákon na ochranu vkladů a investorů. Jedním z mnoha nařízení bylo, že nově emitované cenné papíry musí být registrovány, to mělo za cíl kontrolu a regulaci kapitálového trhu. To znamenalo, že došlo k zavedení dozoru nad bankovníctvím v celých Spojených státech amerických. Ačkoliv byl tento program označen za plíživý socialismus, i tak to znamenalo, že cíl s obnovou důvěry v demokratický systém se vydařil. [16]

Došlo k růstu vývozu mimo Spojené státy americké. Také farmáři, kteří byli zadlužení, byli podporováni federální vládou. Tudíž nemusel být jejich majetek zabavován a oni se dále mohli věnovat své práci. Díky všem zavedeným opatřením byly Spojené státy americké schopné dosáhnout opětovného ekonomického růstu a roku 1937 se dostat na ekonomickou úroveň jako před vypuknutím Velké hospodářské krize.

2.1.2 Vliv na svět

Velká hospodářská krize se rozšířila ze Spojených států amerických téměř do celého světa a tvrdě jej ochromila. Ve větší míře byly touto krizí zasaženy vyspělé státy s dobře rozvinutým hospodářstvím. Těmito zeměmi byla například Velká Británie nebo Československá republika. Ale postupem času se krize dostala i do zemí, které se zaměřovaly spíše na zemědělskou produkci. Avšak je také nutné uvést, že Svaz sovětských socialistických republik, jakožto gigant z východu touto hospodářskou krizí nebyl příliš zasažen.

Velká hospodářská krize také měla určitý vliv na vypuknutí Druhé světové války. To bylo způsobeno tím, že pomohla upevnit postavení totalitních režimů ve světě a ty měly tendence se dále rozšiřovat.

2.1.2.1 Československá republika

Československá republika byla touto hospodářskou katastrofou zasažena s menším zpožděním, a sice roku 1930. Tehdejší Československá republika byla federací tří celků, Česka, Slovenska a autonomní oblasti Podkarpatská Rus. Česko bylo zaměřeno na průmysl, Slovensko spolu s Podkarpatskou Rusí patřilo mezi zaostalé oblasti. Příčinou byly přírodní podmínky a nedostatečně rozvinutá infrastruktury. Z tohoto důvodu se zaměřovali na zemědělství. Po příchodu krize do Československé republiky byl tudíž tvrdě zasažen průmysl v Česku a zemědělství na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Uvádí se, že došlo k poklesu hospodářské produkce o 40%.

Do Československa se krize dostala až roku 1930 a pořádně propukla až roku 1931 z toho důvodu, že zahraniční investoři váhali se svými investicemi do malého Československa. I přesto, že tehdejší ekonomika byla na vysoké úrovni, dokonce se mohla svou vyspělostí rovnat ekonomice Velké Británie. Roku 1930 došlo k investicím ze zahraničí. To zafungovalo jako finanční injekce a Československo bylo díky tomu schopno proplout bez větších problémů prvním rokem krize. Později ale krize tvrdě udeřila. Ekonomika dosáhla roku 1933 na dno. Tehdejší průmyslová produkce dosahovala 56%. Nezaměstnanost dosáhla vysokých čísel. Československá republika měla ve 30. letech 20. století zhruba 14,7 milionu obyvatel. Z toho 1,3 milionu bylo nezaměstnáno. Jako souhrnná nezaměstnanost té doby se udává třetina obyvatelstva. Je to z toho důvodu, že se do tohoto součtu započítávají také rodiny nezaměstnaných. [12]

Stejně jako ve Spojených státech, tak i v Československu se zvýšilo množství sebevražd. Uvádí se, že ročně spáchalo sebevraždu 4000 lidí.

2.1.2.2 Německo

Německo, od roku 1918 až do roku 1933 oficiálně zvané Výmarská republika, bylo hospodářskou krizí zasaženo roku 1929. Nicméně německý národ se potýkal s problémy ještě před vypuknutím Velké hospodářské krize. V Německu poznamenaném První světovou válkou došlo k hyperinflaci. To znamená, že peníze ztratily několikanásobně svou hodnotu. V případě Německa docházelo ke ztrátě a propadu hodnoty peněz každý den. Veškeré úspory téměř ztratily svou hodnotu. Docházelo k vydávání nových bankovek s novou nominální hodnotou. Například existovala bankovka, která měla hodnotu jeden milion říš-

ských marek. Díky této obrovské inflaci základní komodity měly téměř až absurdní hodnotu. Například chléb, bylo možné koupit za 420 miliard říšských marek.

K těmto problémům se ještě přidaly problémy způsobené Velkou hospodářskou krizí. Jedním z prvních problémů byl pokles průmyslové produkce. V Německu poklesla průmyslová produkce o 40%. Pokles průmyslové produkce znamenal v Německu stejně jako jinde ve světě, že došlo k opatřením uvnitř podniků. Tudiž se přistoupilo ke snížení mezd a dokonce propouštění zaměstnanců. V případě Německa přišlo o svá pracovní místa zhruba 5 až 6 milionů lidí. Tento nárůst nezaměstnanosti, společně s již tak velkou mírou nezaměstnaných občanů znamenal pro německou ekonomiku velký problém. [11]

Celá tato situace vytvořila dobré podmínky pro upevnění moci nacistického režimu v čele s Adolfem Hitlerem. Ten pro odvrácení devastujících účinků probíhající krize provedl mnohá opatření, která mu přinesla oblibu u civilního obyvatelstva. Kupříkladu se snažil zaměstnat téměř všechny obyvatele, jakýmkoliv způsobem. Někteří pracovali ve městech jako metaři, popeláři a tak dále. Také začal budovat dálniční síť, která měla spojit celé Německo. Toto budování zaměstnalo velké množství lidí.

Také opět rozjel stagnující průmysl. Vyžádal si výrobu automobilů, které by byly snadno dostupné pro obyvatelstvo. Tak vznikla značka Volkswagen. Tímto založením společnosti Volkswagen a zahájením budování prostor pro výrobu a následnou produkcí těchto automobilů vznikla nová pracovní místa. Tyto automobily nebyly náročné na výrobní operace, tudíž jejich výrobní náklady nebyly moc vysoké. To znamenalo, že prodejní ceny byly rovněž vcelku nízké. Proto si je mohli občané kupovat. Tím docházelo k odbytů vyráběného zboží. Rovněž velké množství lidí bylo zaměstnáno ve zbrojním průmyslu. V Německu, ve 30. letech 20. století zvaném Německá říše, bylo nejvíce lidí zaměstnáno právě ve zbrojním průmyslu. Tím se začala budovat německá válečná mašinerie, která byla předzvěstí blížící se Druhé světové války.

2.1.2.3 Svaz sovětských socialistických republik

Jak již bylo uvedeno výše, Svaz sovětských socialistických republik nebyl touto hospodářskou krizí příliš zasažen. To bylo způsobeno principy, které zde kvůli socialistickému režimu byly zavedeny. Jednalo se o kolektivizaci zemědělství, kdy byly farmy zabírány vládou a organizovány pod jedinou správu pod názvem kolchozy. Tudiž na všechno měla dohled vláda. Také zde fungovala takzvaná plánovaná ekonomika, kdy veškerou funkci, kte-

rou má trh, řídí stát. Ten přesně určuje co a v jakém množství, se bude vyrábět. V Sovětském svazu to byly takzvané pětiletky. Tudíž zde probíhalo hospodářské plánování na období pěti let.

Tudíž ačkoliv ideály socialismu nemohou reálně fungovat. Kvůli mnoha faktorům, kdy jedním z nich je lidská povaha a lidské společenství. Byly zde praktikovány určité postupy, které zajistily minimalizaci dopadů Velké hospodářské krize, která ve velkém pustošila demokratický svět.

Fakt, že v Sovětském svazu bylo politické zřízení stavící na roli silného vůdce, Josif Vissarionovič Stalin, který za pomoci vlády řídí zemi a to, že krize se této zemi téměř vyhnula, pomohl upevnit jeho postavení. Nic na tom neměnil ani fakt, že zde ve velké míře nebyla dodržována lidská práva. I to je jedním z důsledků Velké hospodářské krize.

2.1.3 Následky Velké hospodářské krize

Velká hospodářská krize měla za následek omezení a zpomalení ekonomického vývoje celé Evropy. Rovněž zhoršení podmínek mezinárodního obchodu. To bylo způsobeno hlavně zavedenými cly na vývoz a dovoz. Tato cla byla zavedena v průběhu Velké hospodářské krize s cílem zlepšení ekonomické a hospodářské situace ve státě.

Velká hospodářská krize a s ní se nesoucí problémy způsobila podkopání pozice kapitalismu a demokracie v očích široké veřejnosti. Lidé ztráceli v tyto politické systémy důvěru. Docházelo k zakládání všemožných levicově, ale také pravicově orientovaných spolků a hnutí. To umožnilo upevnění pozice totalitních režimů, jako byl nacismus v Německu, fašismus v Itálii a komunismus ve Svazu sovětských socialistických republik. Kvůli tomu, že nacistický režim v Německu upevnil svou pozici a nabyl na síle v očích německého národa, také usnadnilo pozdější vypuknutí Druhé světové války. To byla další pohroma, která byla zapříčiněna Velkou hospodářskou krizí. Z této pohromy se svět vzpamatovával další dlouhá desetiletí.

2.2 Hypoteční krize

Hypoteční krize vypukla roku 2007 v USA. Je to 78 let po vypuknutí Velké hospodářské krize. Stejně jako její předchůdce se i hypoteční krize postupně rozšířila ze Spojených států amerických do téměř celého světa. To bylo způsobeno hlavně tím, že dnešní svět a tudíž i

trh je silně propojen a jednotliví členové tohoto trhu jsou jeden na druhém závislí. Tato krize nejdříve zasáhla hypoteční trh, ale hned potom následovaly ostatní finanční trhy.

První náznaky blížící se krize se začínaly projevovat již okolo roku 2005. Bylo to tím, že Spojené státy americké a jejich obyvatelstvo se nalézalo v době relativního blahobytu. Tudíž si začínali kupovat popřípadě budovat nové domy. Okolo roku 2005 bylo množství výstavby nových domů dvojnásobné oproti výstavbě v 90. letech 20. století. To znamenalo, že se realitní trh a situace na něm bude dále rozrůstat. Na to samozřejmě reagovali i realitní makléři, kteří s vidinou snadného zisku začínali budovat a stavět domy do "zásoby". Tudíž díky prosperujícímu trhu neustále rostla nabídka nemovitostí. Avšak krize na sebe nenechala dlouho čekat. Ihned následoval propad. Došlo k přesycení realitního trhu. Nabídka převyšovala poptávku. Ihned došlo k poklesu cen nemovitostí. Na tuto nově vzniklou situaci zareagoval takzvaný FED. FED je Federální rezervní systém. To je vlastně centrální bankovní systém Spojených států amerických. FED ihned začal zvyšovat úrokové sazby. Úroková sazba v roce 2004 představovala 1%, avšak roku 2006 to bylo již 5,3%. Dalším problémem, který značil blížící se krizi, byl nepříznivý vývoj na ropném trhu. [4],[5]

Na tomto trhu došlo k nárůstu cen ropy. To se negativně promítlo do všech režijních nákladů na dopravu a na bydlení. Tudíž docházelo k nárůstu nákladů, které silně pocítilo civilní obyvatelstvo, avšak v nejvyšší míře majitelé hypoték. A ihned následoval také pokles hodnoty nemovitostí.

2.2.1 Hypoteční krize v USA

Původce hypoteční krize lze nalézt pár let před vypuknutím hypoteční krize. Jak již název napovídá, příčinou byly hypotéky. Ve Spojených státech amerických před vypuknutím krize byl obchod s nemovitostmi v rozmachu. Domy a hypotéky si obstarávali i lidé, kteří na to neměli dostatek finančních prostředků. To ale tehdy bankám nevadilo a hypotéky poskytovaly také těmto lidem. Avšak ti následně nebyli schopni své hypotéky splácet. To byla jedna z příčin, která vedla ke vzniku hypoteční krize.

Dalším původce, který je označován za startéra hypoteční krize je považována americká banka Lehman Brothers. Ta byla nejstarší a největší investiční bankou ve Spojených státech amerických. V září roku 2008 nastal pád této banky a musel být vyhlášen její bankrot. Tento bod je označován za začátek světové finanční krize. Příčinou byly nevhodné a nevyhnutelné investice ve výši 60 miliard amerických dolarů realit. A protože banka Lehman Bro-

thers nenašla vhodného investičního partnera, který by jí pomohl překonat tento problém, byla odsouzena k bankrotu. Ve chvíli, kdy banka Lehman Brothers zkrachovala, začalo docházet k pádům akciových trhů ve Spojených státech amerických, ale také ve zbytku světa. To bylo zapříčiněno také tím, že v bance Lehman Brothers měly své peníze uložené další americké banky, ale také některé banky evropské a asijské. To byl jeden z důvodů, proč začínaly selhávat také akciové trhy v Evropě a Asii. V tomto momentu se z americké hypoteční krize stala světová finanční krize. [19]

2.2.2 Hypoteční krize v České republice

Do České republiky se krize dostala v září roku 2008. Prvním znamením blížící se krize bylo, že banky omezily financování developerské výstavby. Nicméně koncem roku 2008 bylo toto financování úplně zastaveno. Aby byly dopady krize na podnikání bank co nejmenší, přijaly banky opatření, která byla nařízena jejich zahraničními vlastníky. Jednalo se například o přezkoumání projektů financování nemovitostí a snížení rizik, která z těchto projektů plynula. Také zpřísnění systému oceňování nemovitostí a příprava postupů v případě nárůstu nesplácení hypoték a jejich vymáhání. [10]

2.2.3 Překonání krize v České republice

Tak jako každá krize, tak i hypoteční krize byla v České republice, ale i ve světě překonána. K jejímu překonání v České republice napomohly mnohé zákroky, ale také to, že se mentalita a chování obyvatelstva dosti liší oproti západu. Kupříkladu se v České republice stále dává přednost spoření prostřednictvím banky popřípadě stavebního spoření. Což je spolehlivější a bezpečnější než na západě tolik rozšířené individuální investování, kdy si člověk sám rozhoduje do čeho, kolik a za jakých podmínek investuje. Díky tomu, že se u nás spoří prostřednictvím bank, tak v době propuknutí hypoteční krize měly banky dostatečné finanční rezervy. Rovněž Česká národní banka, která má v případě krize takzvanou stabilizační úlohu, snaha o obnovu ekonomického systému země, zasáhla v čas. Takže i když česká ekonomika se v době této krize dostala do období recese, byl soukromý sektor schopen dobře zareagovat. Všechny tyto kroky vedly k úspěšnému zažehnutí probíhající krize. [10]

Již začátkem krize přijala Česká národní banka opatření pro odvrácení krize. Jako jedna z prvních centrálních bank začala uvolňovat měnovou politiku. Jednalo se o snížení úrokových sazeb. Nicméně tato opatření nezabránila růstu nezaměstnanosti a docházelo pouze

k malému zlepšování situace. Rovněž došlo k zahájení repo operací, které měly za cíl dodání likvidních prostředků. Tyto operace vedly k zlepšení situace na bankovním trhu. Díky plovoucímu kurzu koruny české, která byla po příchodu ekonomické krize oslabena, bylo usnadněno vyřešení problému s poklesem poptávky a poklesem cen. Finanční systém České republiky zůstal stabilním. [18]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 SROVNÁNÍ EKONOMICKÝCH UKAZATELŮ

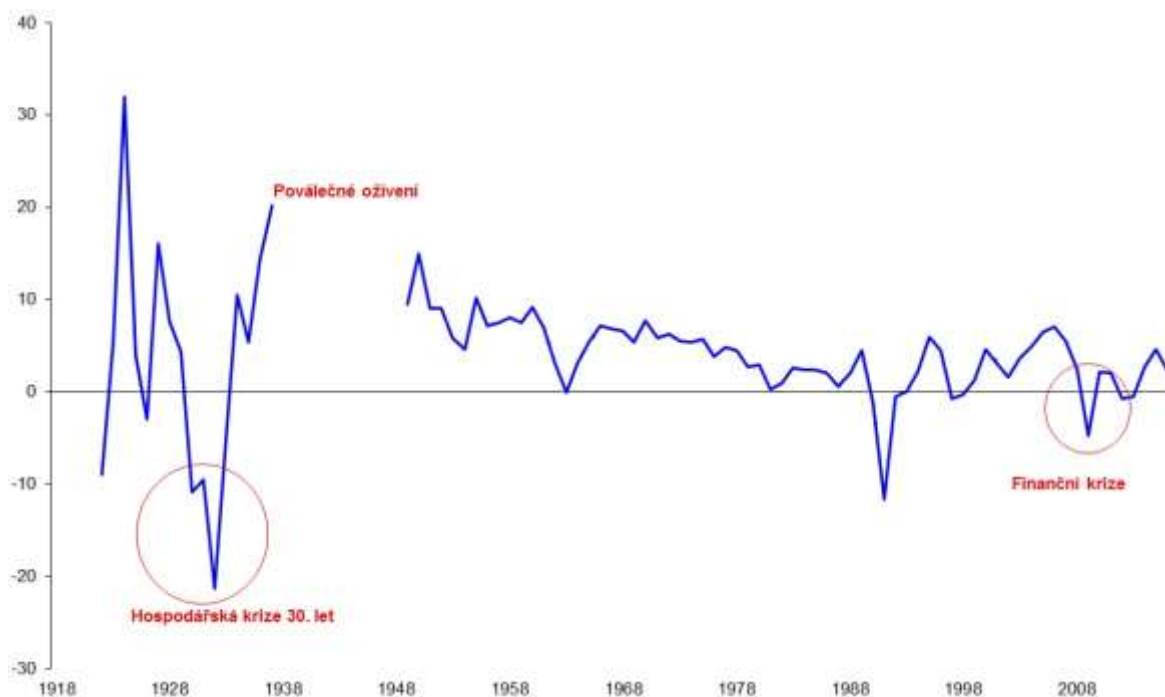
V praktické části této práce je snaha porovnat obě předem zmiňované hospodářské krize, kterými jsou Velká hospodářská krize z 30. let 20. století a hypoteční krize z přelomu první dekády a 10. let 21. století. Také je zde snaha zjistit, jestli obě tyto krize mají nějaké společné znaky, popřípadě, která z nich měla horší a destruktivnější účinky na národní hospodářství. Avšak protože budou porovnávány dvě různé hospodářské katastrofy, kterými jsou Velká hospodářská krize a Hypoteční krize, nelze uplatnit některou z mnoha srovnávacích metod. Z tohoto důvodu bude využito srovnání vývoje různých ukazatelů, kterými jsou například vývoj HDP, nezaměstnanosti nebo inflace. Jakožto občan České republiky jsem se rozhodnul porovnat obě tyto hospodářské krize a jejich dopad v prostředí České republiky, potažmo Československé republiky.

Nicméně v kapitole pojednávající o příčinách vzniku obou krizí bude porovnáván jejich vznik v prostředí Spojených států amerických, neboť zde obě tyto krize mají své kořeny. Ze Spojených států amerických se obě tyto krize rozšířily dominovým efektem. To bylo zapříčiněno menší nebo větší provázaností světových ekonomik. V případě Velké hospodářské krize nebyl svět ještě v takové míře globalizován, jako tomu je dnes. V 30. letech 20. století docházelo k velkému rozmachu mezinárodního obchodu, avšak komunikační a dopravní technologie nebyly na takové úrovni, aby umožnily bezproblémově spojit téměř celý svět. Ale i taková situace byla schopna poskytnout dostatečné podmínky pro rozšíření největší hospodářské katastrofy, jakou kdy lidstvo poznalo. Tou katastrofou byla Velká hospodářská krize.

3.1 Vývoj HDP

Prvním ekonomickým ukazatelem, který bude zkoumán, je ukazatel HDP neboli hrubý domácí produkt. Na níže přiloženém grafu lze vidět přibližný vývoj HDP od roku 1918 až do roku 2016. Již na první pohled je patrné, že na přelomu 20. a 30. let 20. století, došlo k drastickému propadu HDP. To je právě doba, kdy byla Československá republika zasažena Velkou hospodářskou krizí. Oproti tomu na druhé straně tohoto grafu, na přelomu první dekády 21. století a 10. let 21. století je možné spatřit též propad úrovně HDP. To je přesně doba, kdy byla Česká republika zasažena hypoteční krizí. Již pouhým pohledem na tento graf je možné si povšimnout, že onen propad úrovně HDP v 30. letech 20. století byl mnohem drastičtější, než následný propad úrovně HDP na přelomu první dekády a 10. let

21. století. Celkový vývoj úrovně HDP během Velké hospodářské krize a hypoteční krize je detailněji znázorněn ve dvou tabulkách uvedených níže. Tyto tabulky a údaje v nich uvedené jsou také popsány a rozebrány.

Obr. 1 – Vývoj HDP [24]

V roce 1929, kdy se Velká hospodářská krize objevila a začínala pustošit ekonomiku Spojených států amerických, československá ekonomika byla stejně jako ekonomiky ostatních evropských států fungující a prosperující. Dokonce došlo k nárůstu úrovně HDP o 1,1%. Navíc roku 1930, který je považovaný za rok, kdy přišla a plně propuknula Velká hospodářská krize v Československé republice, došlo ještě k jednomu nárůstu HDP a to přesně o 1,3%. Po tomto roce následovala však doba pěti po sobě jdoucích let, kdy docházelo k neustálému poklesu úrovně HDP. Avšak k největšímu poklesu HDP za celou dobu působení Velké hospodářské krize došlo v roce 1932. Tento pokles dosahoval úrovně 10,3%. Následně roku 1936 se situace pomalu začínala zlepšovat, došlo sice k malému nárůstu, ale přesto to byl nárůst. Tento nárůst představoval 0,2%.

Tab. 1 – Vývoj HDP (Velká hospodářská krize)

Rok	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
HDP	+1,1	+1,3	-7,1	-10,3	-4,3	-0,7	-1,0	+0,2

Zdroj: dopis ČSÚ

V období hypoteční krize docházelo postupně k nárůstům a následným poklesům úrovně HDP. Nicméně k největšímu poklesu HDP za celou dobu působení hypoteční krize došlo v roce 2009. Tento pokles dosahoval úrovně 4,5%. V době, kdy ve Spojených státech amerických začínala hypoteční krize propuknout, česká ekonomika dokázala generovat nárůst úrovně HDP o 5,7%. Roku 2008, což byl rok, ve kterém se pomalu tato krize začínala objevovat i v České republice došlo ještě k nárůstu HDP o 3,1%. Během působení hypoteční krize došlo k poklesu úrovně HDP celkově třikrát. Poprvé v roce 2009, kdy HDP pokleslo o 4,5%. Podruhé v roce 2012, kdy HDP pokleslo o 1,0%. A na závěr v roce 2013, kdy HDP pokleslo o 0,9%.

Tab. 2 – Vývoj HDP (hypoteční krize) [20]

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP	+5,7	+3,1	-4,5	+2,5	+1,8	-1,0	-0,9

Z hlediska dopadů ekonomických krizí na úroveň a vývoj úrovně HDP v české ekonomice působila Velká hospodářská krize daleko destruktivněji, než novější hypoteční krize. Během celého působení Velké hospodářské krize docházelo k masivnějším propadům úrovně HDP, než tomu bylo v případě hypoteční krize. Avšak i když některé propady jsou podobné, jako ty z dob hypoteční krize, tak kvůli množství, kolikrát se úroveň HDP propadla během Velké hospodářské krize, nelze jinak než konstatovat, že tyto propady byly mnohem drastičtější. Nejmasivnější propad byl o 10,3% což je mnohem více než největší propad během hypoteční krize. Ten byl o “pouhých“ 4,5%. Propad během krize ve 21. století byl téměř poloviční ve srovnání s krizí z 30. let 20. století.

3.2 Vývoj nezaměstnanosti

Druhým ekonomickým ukazatelem, který bude zkoumán, je míra nezaměstnanosti. V období Velké hospodářské krize dosahovala nezaměstnanost nejvyšší úrovně roku 1933. V tomto roce se Československá republika a její vláda potýkala s nezaměstnaností, která dosahovala úrovně 21,3%. Nicméně další roky, které následovaly, byly z hlediska ekonomiky lepší. Míra nezaměstnanosti již pomalu začínala mít sestupnou tendenci. Tak tato situace pokračovala až do roku 1936, kdy konečně dorazila na nejnižší míru během celého působení Velké hospodářské krize. V tomto roce představovala míra nezaměstnanosti

17,4%. To ve srovnání se situací v roce 1929, kdy československá ekonomika fungovala na plné obrátky a ještě nebyla zasažena krizí, která vznikala ve Spojených státech amerických, představuje stále závratnou výši. Tehdejší míra nezaměstnanosti představovala 1,2%. Stejně tak tomu je i ve srovnání se situací v roce 1930, kdy Velká hospodářská krize dorazila do Československé republiky a pomalu, ale jistě začínala projevovat svůj destruktivní potenciál. V tomto roce byla nezaměstnanost na úrovni 3,1%, což představuje nejnižší míru nezaměstnanosti, které bylo dosaženo za celou dobu působení Velké hospodářské krize. Avšak přihlédneme-li ke skutečnosti, že Československá republika a její ekonomika se roku 1936 začínala vzpamatovávat z největší ekonomické katastrofy, kterou Velká hospodářská krize dozajista je a byla, je to fakt značící pomalé uzdravování národní ekonomiky.

Tab. 3 – Vývoj nezaměstnanosti (Velká hospodářská krize)

Rok	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Nezaměstnanost	1,1	3,2	8,3	16,1	21,4	20,1	19,9	17,5

Zdroj: dopis ČSU

V období hypoteční krize dosáhla nezaměstnanost své nejvyšší možné míry v roce 2010. V tomto roce byla nezaměstnanost na úrovni 9,0%. To znamená, že 9% lidí z celkového množství obyvatelstva České republiky bylo bez práce. Nejnižší úroveň nezaměstnanosti byla dosažena v roce 2008, kdy dosahovala úrovně 5,5%. Rok 2008 byl rokem, kdy hypoteční krize dorazila ze Spojených států amerických do České republiky a pomalu se zde začínala prosazovat. To se projevilo již následující rok, kdy míra nezaměstnanost narostla o 0,5%. Jak již bylo dříve zmíněno, nejvyšší úroveň nezaměstnanosti byla dosažena v roce 2010. Od tohoto roku se pomalu začínala zlepšovat situace v oblasti zaměstnanosti, neboť postupně docházelo k poklesu míry nezaměstnanosti až do roku 2013. Roku 2013 se dostala míra nezaměstnanosti na nejnižší úroveň za celou dobu působení hypoteční krize, v tomto roce představovala míra nezaměstnanosti “pouhých“ 7,8%. Což s přihlédnutím k faktu, že česká ekonomika byla poznamenána celosvětovou krizí zvanou hypoteční krize, je jistě dobrá zpráva.

Tab. 4 – Vývoj nezaměstnanosti (hypoteční krize) [21]

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nezaměstnanost	6,0	5,5	6,0	9,0	8,5	8,6	7,8

Z hlediska míry nezaměstnanosti se na civilních životech obyvatelstva státu více podepsala Velká hospodářská krize. Během ní přišli dost často o práci oba členové rodiny, a tudíž zůstali bez finančních příjmů a byli odkázáni na sociální podporu, která v době Velké hospodářské krize nebyla schopna pokrýt potřeby na vedení důstojného života. Během této krize dosahovala míra nezaměstnanosti závratných 21,4%. Rovněž během celého trvání této krize se míra nezaměstnanosti nedostala pod úroveň 10%. Zatímco během hypoteční krize dosahovala nejvyšší úroveň míry nezaměstnanosti 9%. Tato míra nezaměstnanosti je více než poloviční ve srovnání s případem z 30. let 20. století. Dokonce i po odeznění obou krizí se situace nedá nazvat podobnou. Je to z toho důvodu, že ve 30. letech 20. století se míra nezaměstnanosti i nadále držela nad úrovní 10%. Zatímco současná míra nezaměstnanosti představuje zhruba 2,3%.

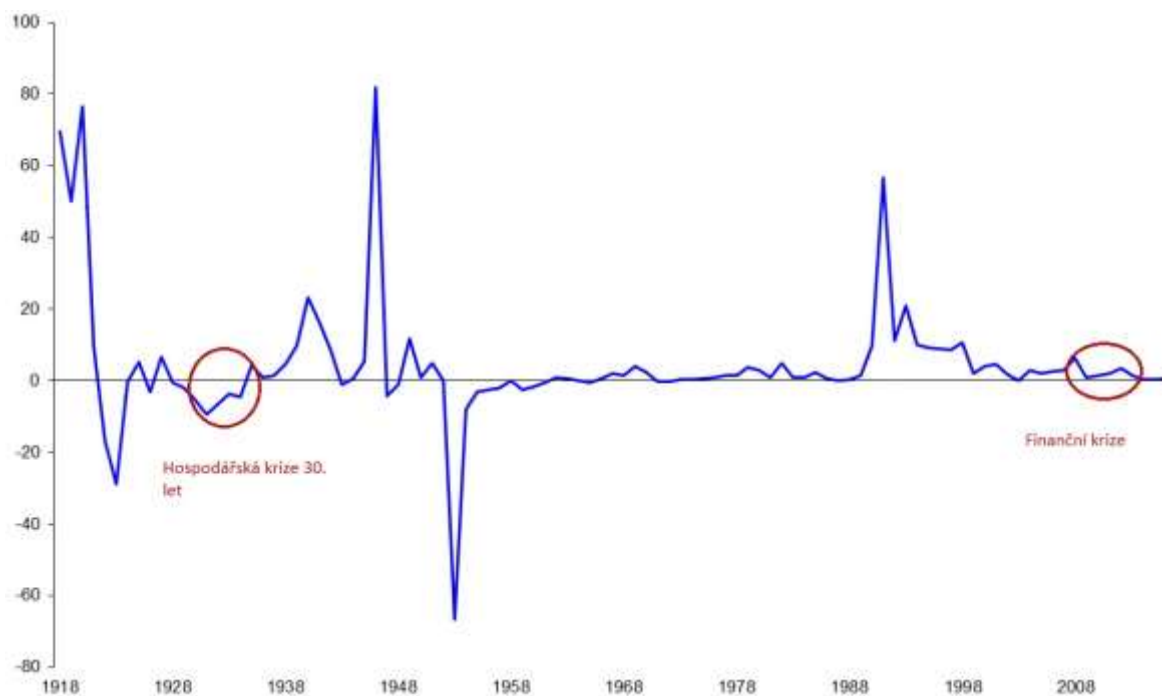
3.3 Vývoj inflace/deflace

Třetím ekonomickým ukazatelem, který bude zkoumán, je míra inflace. Avšak v případě tohoto ekonomického ukazatele, kterým je míra inflace je nutno brát v potaz, že v 30. letech 20. století se Československá republika nepotýkala s inflací, nýbrž s deflací. To bylo zapříčiněno situací, která nastala po skončení První světové války a následném rozpadu Rakouska-Uherska. Nově vzniklá Československá republika se potýkala se silnou inflací. V té době byl československým ministrem financí Alois Rašín. Tento ministr financí tvrdil, že pro chod národní ekonomiky je mírná deflace daleko prospěšnější, než mírná inflace. Z toho důvodu začal zavádět a prosazovat deflační politiku. Podařilo se mu dostat československou republiku z vysoké inflace, avšak ihned po vypuknutí Velké hospodářské krize a jejím příchodu do Československé republiky, se situace začala čím dál více zhoršovat a národní ekonomika se dostávala stále hlouběji do deflace. A jak je již známo, deflace je z dlouhodobého hlediska daleko ničivější, než inflace.

Na níže přiloženém grafu lze pozorovat vývoj inflace a deflace v Československé republice, potažmo České republice, od roku 1918 až do roku 2016. Již na první pohled lze na tomto grafu spatřit, že v době 30. let 20. století se finanční křivka dostala do minusových hodnot, což znamená, že tehdejší ekonomika se v době Velké hospodářské krize potýkala s deflací. Zatímco na druhé straně grafu, v době 10. let 21. století, lze vyzpozorovat, že křivka grafu se blíží k nule, avšak nedostala se pod tuto hranici. To znamená, že česká ekonomika se v době hypoteční krize potýkala s inflací. Logicky lze z tohoto grafu vyvodit, že vláda Československé republiky se v 30. letech 20. století, v době Velké hospodář-

ské krize potýkal s mnohem horší situací, než česká vláda na přelomu první dekády a 10. let 21. století v době hypoteční krize.

Nicméně závěry a údaje, které je možné vydedukovat z tohoto grafu, jsou níže přehledně a detailně uvedeny v tabulkách. Tyto tabulky a údaje v nich uvedené jsou následně popsány a rozebrány.

Obr. 2 – Vývoj inflace/deflace [24]

V době, kdy Velká hospodářská krize propukala ve Spojených státech amerických, fungovala československá ekonomika dobře, dalo by se říci, že výborně. Československá republika byla po rozpadu Rakouska-Uherska zasažena silnou inflací. Tehdejší ministr financí Alois Rašín byl odpůrcem inflace a tvrdil, že pro státní ekonomiku je daleko přínosnější mírná deflace. Z toho důvodu začal zavádět deflační politiku. Na počátku Velké hospodářské krize, roku 1929, dosahovala míra deflace úrovně 4,1%. K prvnímu nárůstu míry deflace došlo roku 1930, kdy se deflace zvedla o 5,1% a dostala se na úroveň 9,2%. V období Velké hospodářské krize byl pro českou ekonomiku z hlediska deflace nejhorší rok 1932, kdy míra deflace představovala 21,7%. Po tomto roce následovala doba, kdy úroveň deflace postupně klesala, až do roku 1936, kdy dosáhla úrovně 14,9%, což oproti roku 1932, kdy deflace dosahovala úrovně 21,7% nebylo až tak drastické. Jednalo se o zlepšení celko-

vé situace o 6,8%. Pro národní ekonomiku toto zlepšení znamenalo, že se začíná blýskat na lepší časy.

Tab. 5 – Vývoj deflace (Velká hospodářská krize)

Rok	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Inflace	4,1	9,2	17,5	21,7	19,1	16,8	16,2	14,9

Zdroj: dopis ČSÚ

V období hypoteční krize dosahovala inflace nejvyšší úrovně v roce 2008. V tomto roce byla celková inflace 6,3%. To znamená, že nejhorším rokem pro českou ekonomiku v období hypoteční krize z hlediska míry inflace byl rok, kdy se tato krize dostala do České republiky. V dalších letech došlo k poklesu míry inflace na “snositelnou“ úroveň, mezi 1% a 2%. K druhé větší odchylce došlo roku 2012 na 3,3%. Rok 2012 je všeobecně považován za rok přemožení krize.

Tab. 6 – Vývoj inflace (hypoteční krize) [22]

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Inflace	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4

Na české finanční situaci se opět více podepsala Velká hospodářská krize. Tehdejší deflace dosahovala závratných 21,7%. Tato hodnota nebyla pro ekonomiku žádným přínosem, ale velkým problémem. Je to proto, že v případě deflace, se podnikům dostává menších zisků, než v případě inflace. Z tohoto problému plyne také fakt, že kvůli nízkým ziskům podniků se dostává do státního rozpočtu méně finančních prostředků.

V případě hypoteční krize hovoříme o inflaci, tato inflace dosahovala nejvíce 6,3%. O rok později se propadla na úroveň 1% a ke konci krize, čímž je rok 2012, se vyšplhala na úroveň 3,3%. Z hlediska současnosti se hypoteční krize nijak zvlášť nepodepsala na míře inflace, neboť dnešní míra inflace představuje 2,5%.

3.4 Shrnutí vývoje ekonomických ukazatelů

Přihlédneme-li ke srovnání tří ekonomických ukazatelů, kterými jsou HDP, nezaměstnanost a inflace, zjistíme, že většími destruktivními účinky se projevila Velká hospodářská krize, která v podmínkách Československa napáchala větší škody než hypoteční krize.

Ukazatel HDP, hrubý domácí produkt, zaznamenal během Velké hospodářské krize propad o 10,3% na druhou stranu během hypoteční krize došlo k největšímu propadu o 4,5%. To znamená, že propad během Velké hospodářské krize je více než dvakrát větší než propad během hypoteční krize.

Ukazatel míry nezaměstnanosti zaznamenal svou nejvyšší míru na 21,3%. To znamená, že 21,3% obyvatel z celkového množství populace v Československé republice bylo bez zaměstnání a tím pádem bez pravidelných finančních příjmů. Během hypoteční krize dosáhla míra nezaměstnanosti nejvyšší úrovně na 9%. To znamená, že bez zaměstnání a tím pádem bez pravidelných finančních příjmů bylo 9% obyvatel z celkového množství populace.

V oblasti inflace opět převyšuje Velká hospodářská krize nejnovější krizi v dějinách, kterou je hypoteční krize. Neboť během Velké hospodářské krize dosahovala inflace míry 21,7%. Na druhou stranu během hypoteční krize dosahovala míra inflace 6,3%. To znamená, že míra inflace během hypoteční krize je více než třikrát vyšší.

S přihlédnutím k těmto třem srovnáním není divu, že Velké hospodářská krize je nazývána velká. Tato krize byla schopná zdevastovat každou ekonomiku, kterou zasáhla. Nedotčená nezůstala ani československá ekonomika, která v době třicátých let byla srovnatelná s ekonomikou Velké Británie. Jako důkaz ničivosti této krize slouží ony výše použité tabulky srovnávající ekonomické ukazatele a jejich vývoj během Velké hospodářské krize a hypoteční krize.

Velkou hospodářskou krizi o post nejničivější ekonomické krize moderních dějin v podmínkách České republiky, potažmo Československé republiky, nemůže připravit ani fakt, že tehdejší Československá republika měla více obyvatel než Česká republika. Tehdejší Československá republika měla zhruba 14,7 milionu obyvatel, zatímco Česká republika má 10,5 milionu obyvatel. To ovšem nevadí, protože i kdyby došlo k přepočítání těchto údajů na současnou situaci, byl by dopad Velké hospodářské krize vyšší než dopad hypoteční krize. Inflace se až na dvě výjimky pohybovala mezi 1% a 2%. Nejvíce bylo ovlivněno HDP a nezaměstnanost, avšak ve srovnání s Velkou hospodářskou krizí byly tyto odchylky pouze minimální.

3.5 Porovnání znaků obou krizí

Jedním ze společných znaků těchto krizí, tedy Velké hospodářské krize a hypoteční krize, je to, že se nejednalo o lokální krizi. Teda nevznikla v České republice, potažmo Česko-

slovenské republiky a ani nepůsobila pouze na tomto území. Obě tyto krize mají svůj původ ve Spojených státech amerických. Zde vznikly a odtud se také rozšířily do téměř celého světa, včetně České republiky. Obě tyto krize začaly krachem. Velká hospodářská krize začala krachem newyorské burzy. V případě hypoteční krize byl sice počátečním impulsem krach banky Lehman Brothers, ale ihned po něm následoval krach světových burz.

To, co předcházelo oběma krizím, byla doba rozkvětu, rozmachu a ekonomického prospěchu. V případě Velké hospodářské krize byl tento blahobyt o poznání větší než v případě hypoteční krize. Ale tak či onak, jednalo se o dobu, kdy ekonomika byla téměř na vrcholu. Ve 30. letech 20. století, v době mezi světovými válkami, se nacházela Československá republika téměř na evropském vrcholu. Ekonomika expandovala a vznikaly nové pracovní příležitosti. Podobně tomu bylo v první dekádě 21. století. Česká republika se nacházela v relativním blahobytu a téměř vše fungovalo.

Velká hospodářská krize působila více destruktivně na životy běžných rodin, neboť o práci přišlo mnohem větší množství lidí, než během hypoteční krize. Jako důkaz lze použít tabulku předchozí podkapitole, zabývající se vývojem nezaměstnanosti během Velké hospodářské krize a hypoteční krize. Z nich lze vyčíst, že během Velké hospodářské krize byl rok 1933 rokem s nejvyšší nezaměstnaností, a sice 21,3%. Oproti tomu během hypoteční krize byl rok 2009 rokem s nejvyšší nezaměstnaností dosaženou během této krize. Tato nezaměstnanost představovala 9%. To je ve srovnání s Velkou hospodářskou krizí “zanedbatelné“ množství. Tudíž během Velké hospodářské krize byla nezaměstnaná více než jedna pětina z celé populace Československé republiky, oproti tomu během hypoteční krize byla nezaměstnaná necelá jedna desetina z celé populace České republiky.

Další odlišností těchto krizí je oblast, která byla zasažena. V případě Velké hospodářské krize se jedná o ochromení průmyslu a průmyslové produkce. V té době došlo k poklesu průmyslové produkce o 56%. To znamená, že více než polovina průmyslové produkce byla ztracena. Tudíž tehdejší průmyslová produkce dosahovala pouhých 44%. Oproti tomu v případě hypoteční krize došlo k zasažení oblasti bankovníctví. Tudíž bylo ochromeno převážně podnikání oněch bank. Průmyslová produkce bez větší obtíží přestála tuto krizi.

Jako shrnutí zjištění nutno uvést, že obě tyto krize mají společné znaky na počátku jejich vzniku. Obě mají původ ve Spojených státech amerických. Na začátku obou stál krach. Velká hospodářská krize začala krachem burzy, hypoteční krize začala krachem banky

Lehman Brothers, která způsobila krach světových burz. Také obě tyto krize přišly v momentě, kdy byla ekonomika na vrcholu, a lidé se těšili blahobytu.

Odlišnosti těchto krizí jsou v oblasti působení a jejich destruktivnosti. Velká hospodářská krize zasáhla průmysl, zatímco hypoteční krize zasáhla bankovníctví realitní trh. Co se týká destruktivnosti, tak Velká hospodářská krize byla krizí s masivní destrukcí ekonomické situace, ale také civilních životů obyvatelstva, neboť velké množství ztratilo zaměstnání. Na druhou stranu hypoteční krize nepůsobila masivní destrukci. Docházelo k propouštění zaměstnanců v podnicích, stejně jako tomu je v případě téměř každé hospodářské krize. Avšak toto propouštění nenabralo takového rozsahu, jak tomu bylo v případě Velké hospodářské krize.

3.6 Srovnání bankovních zákroků

Během Velké hospodářské krize docházelo k odlivu zahraničního kapitálu. Národní banka se snažila všemi možnými prostředky tento kapitál udržet v zemi, a tak se rozhodla přistoupit k velkému zvýšení eskontních sazeb. Nicméně vysoká úroveň úrokových sazeb měla za následek zpomalení, dokonce téměř zastavení ekonomického růstu. Proto bylo následně rozhodnuto o snížení míry eskontních sazeb a zavedení devizové kontroly a regulace. Nicméně ani po snížení míry úrokových sazeb se situace nijak zvlášť nelepšila. Proto bylo rozhodnuto o dalším snížení míry úrokových sazeb. Také během trvání Velké hospodářské krize rozhodla vláda o devalvaci, neboli umělém oslabení, kurzu Koruny československé vůči americkému dolaru. Tato devalvace byla během 30. let 20. století provedena celkem dvakrát. [23]

V situaci, kdy docházelo k propukání hypoteční krize v České republice, se rozhodla Česká národní banka k uvolnění měnové politiky. Došlo ke snížení úrokových sazeb a umělé devalvaci Koruny české vůči americkému dolaru. Avšak tyto kroky vedly k poklesu ekonomické aktivity a postupnému nárůstu nezaměstnanosti. Česká národní banka také rozhodla o zahájení takzvaných dodávacích repo operací. Probíhající situace se projevovala nekonečnou inflací, růstem nezaměstnanosti a ekonomickou stagnací. Proto se přistoupilo ke snížení úrokových sazeb až k takzvané technické nule. Technická nula představuje hranici zhruba 0,05%. Ekonomické situaci hrozilo, že se dostane do dlouhodobé deflace, pokles cenové hladiny. Proto se přistoupilo k dalšímu umělému oslabení kurzu Koruny české. Od tohoto bodu se česká ekonomika pomalu dostávala z hypoteční krize. [17]

Společnými znaky v řešení jak Velké hospodářské krize, tak hypoteční krize je práce a ovlivňování měnového kurzu. Během Velké hospodářské krize bylo oslabení Koruny československé nařízeno vládou i přes protesty tehdejší národní banky. A během hypoteční krize využila oslabení kurzu Koruny české sama Česká národní banka.

Také se pracovalo s mírou úrokových sazeb. Během Velké hospodářské krize došlo nejdříve ke zvýšení úrokových sazeb, ale protože tato možnost situaci nezlepšovala, ale spíše zhoršovala, bylo nakonec přistoupeno ke snížení. K tomuto kroku bylo během trvání této krize přistoupeno rovnou dvakrát. Během hypoteční krize nebyla snaha míru úrokových sazeb zvyšovat, a rovnou se přistoupeno k jejímu snížení.

Obě tyto krize od sebe dělí zhruba 80 let. A přesto tehdejší vlády využily téměř stejné kroky k jejich odvrácení. Přesněji práce s mírou úrokových sazeb a kurzem Koruny. Z toho lze usuzovat, že tyto dva kroky jsou "univerzálním" řešením hospodářských krizí a nachází své uplatnění po boku dalších možností.

3.7 Příčiny vzniku obou krizí

Protože, jak Velká hospodářská krize, tak i hypoteční krize, mají svůj původ ve Spojených státech amerických, bude lepší a pro tuto práci také přínosnější podívat se na jejich příčiny vzniku právě v prostředí Spojených států amerických. Protože jednou z příčin přenesení se obou krizí do České republiky a předcházející Československé republiky je to, že světová ekonomika je natolik propojená, že krach jedné ekonomiky téměř okamžitě ovlivní i ekonomiky ostatních států. Také finanční trh je takový článek, který se nachází mezi všemi národními ekonomikami. Každý stát zde obchoduje se svými finančními prostředky, proto jejich krach zapříčiní šíření se krize pomalu, ale jistě do většiny světa.

3.7.1 Velká hospodářská krize

Na počátku Velké hospodářské krize se Spojené státy americké nacházely v době blahobytu a ekonomického rozkvětu. Vznikalo velké množství nových podniků, které měly "vratké základy". Spousta lidí začínala podnikat prostě proto, že to bylo v kurzu. Podniky neustále produkovaly nové výrobky. Jenomže pomalu začínalo docházet k poklesu poptávky. Nastala situace, kdy nabídka několikanásobně převyšovala poptávku, došlo k přesycení trhu. To znamená, že na počátku Velké hospodářské krize stála průmyslová nadvýroba.

Na finančních burzách po celých Spojených státech amerických docházelo stále k většímu přílivu nových investorů. Přicházeli i lidé, kteří s investováním neměli žádné zkušenosti. Ti si na své investování půjčovali peníze od bank. Kvůli přemíře investorů došlo k nadhodnocení podniků a akcie nabyly mnohem vyšší hodnotu, než reálně měly.

Protože v podnicích docházelo stále k výrobě nového zboží, i když výrazně poklesla poptávka, vyrábělo se takzvaně na dluh. Tyto dluhy bylo třeba splácet, avšak problém byl, že nebyl odbyt zboží, tudíž podniky negenerovaly zisk. Následkem čehož došlo ke krachu newyorské burzy Wall Street a pádu hodnoty všech obchodovaných akcií.

Příčinami vzniku hypoteční krize ve Spojených státech amerických teda bylo:

- přesycení trhu,
- nadhodnocení firem a akcií,
- výroba na dluh.

3.7.2 Hypoteční krize

Na počátku vznikající hypoteční krize ve Spojených státech, bylo, že americká ekonomika fungovala vcelku bezproblémově. Ani nevadilo, že v té době vedla Amerika již několik let trvající válku na blízkém východě. Byl dostatek pracovních míst, rostlo HDP a americké domácnosti měly dostatek finančních prostředků. Každý Američan si chtěl splnit svůj americký sen, kterým bylo mít vlastní dům. Proto se začal velice rychle rozrůstat realitní trh. Většina lidí si kupovala nové domy, případně stavební parcely. Aby bylo z čeho tyto transakce financovat, domácnosti si v bankách žádaly o hypotéky a úvěry. To zajistilo této krizi její jméno, hypoteční krize. Jenomže banky si tyto žadatele dostatečně neprověřovaly. Tudíž hypotéka byla poskytnuta také lidem, kteří na její splácení neměli dostatečné příjmy. Na druhé straně problému se nachází realitní makléři a realitní kanceláře. Ty totiž začaly ve velkém skupovat pozemky, i když na ně neměly žádné kupce. Tyto realitní kanceláře hnala vidina velkých zisků, proto začaly s pozemky spekulovat. I oni se při nákupech zadlužovaly. Jenomže netrvalo to moc dlouho a došlo k přesycení trhu s realitami. Nabídka několikanásobně převyšovala nabídku. Realitní kanceláře měly nakoupeny pozemky a domy, ale nenacházely k nim žádné odbytíště. To vedlo k tomu, že neměly žádné možnosti, jak své dluhy splácet, neboť veškerý kapitál, kterým by mohly disponovat, byl vázaný v nakoupených realitách. Tudíž došlo k poklesu cen těchto nemovitostí.

Podobný osud potkal rovněž některé americké domácnosti. Jak již bylo zmíněno, banky poskytovaly hypotéky i domácnostem, které neměly prostředky na jejich splácení.

Dalším problémem byl vznik krize na ropném trhu. Kvůli tomu došlo k nárůstu cen ropy, které se promítlo v cenách režijních nákladů na dopravu a bydlení u kterých došlo ke zdražení.

Příčinami vzniku hypoteční krize ve Spojených státech amerických teda bylo:

- přesycení realitního trhu a zadlužení realitních kanceláří,
- poskytování hypoték domácnostem bez prostředků na splácení,
- krize na ropném trhu a zdražení ropy.

3.8 Dopady působení obou krizí

Tato kapitola, na rozdíl od předcházející, která pojednávala o příčinách obou krizí v prostředí Spojených států amerických, pojednává o důsledcích a dopadech na národní ekonomiku České a Československé republiky.

3.8.1 Velká hospodářská krize

Československá republika byla Velkou hospodářskou krizí silně poškozena. Došlo k poškození jak národní ekonomiky, tak i samostatných domácností. Dokonce došlo k šíření a sílení extremistických myšlenek.

Československá republika měla vždy silný průmysl, jak lehký (kterým byl například textilní průmysl), tak těžký (např. hutnictví a strojírenství). Již v průběhu samotné krize došlo k silnému zdecimování průmyslu. Průmyslová produkce se propadla zhruba o polovinu. Tato situace se po skončení krize zlepšila jenom minimálně. Lehce se situace zlepšila až s hrozbou napadení nacistickým Německem, kdy Československá republika začala zbrojit. To pomohlo zaměstnat lidi a snížit nezaměstnanost. Nicméně Československá republika byla závislá na vývozu své průmyslové produkce. Zahraniční obchod představoval jednu třetinu HDP. Avšak během Velké hospodářské krize došlo ke zhroucení zahraničního obchodu z důvodu zavádění protekcionistické politiky zahraničními státy.

Působení krize se rovněž podepsalo na zemědělství. Avšak ne v takové míře jakou byl ochromen průmysl. Nedošlo k poklesu zemědělské produkce. Nicméně se snížila cena ze-

mědělských produktů, která dále klesala. To znamenalo, že v zemědělství se nenacházel dostatek finančních prostředků, to zapříčinilo úpadek zemědělství.

Československé obyvatelstvo, které bylo znaveno působením krize, neboť velké množství domácností přišlo o příjmy z důvodu masové nezaměstnanosti, se začínalo odvracet od myšlenek demokracie a ztrácelo v ni důvěru. To zapříčinilo nárůst extrémismu, převážně v pohraničí. Také se více lidí začínalo přiklánět k myšlenkám totalitních ideologií jako nacismu a komunismu. To vehnalo velké množství nových členů do řad levicové Komunistické strany Československa, pravicové Sudetoněmecké strany a také Hlinkovy slovenské lidové strany. Také začínaly sílit hlasy o odtržení československého pohraničí (Sudety) a připojení k Německu.

Důsledky Velké hospodářské krize v Československé republice teda byly:

- zdevastovaný průmysl,
- úpadek zemědělství,
- ochromený zahraniční obchod,
- pravicový extrémismus.

3.8.2 Hypoteční krize

Hypoteční krize na ekonomice České republiky nezanechala příliš velké stopy. Došlo ke zvýšení daně z přidané hodnoty, neboli DPH, z tehdejších 19% na současných 21%. Taktéž došlo k tomu, že snížená sazba daně z přidané hodnoty se zvýšila z tehdejších 5% na aktuálních 15%.

Současný hypoteční trh v České republice se stále rozrůstá. V současné době se na tomto trhu provádí takové množství úvěrových transakcí, které je dokonce ještě vyšší, než množství, se kterým se obchodovalo před krizí.

S ohledem k tomu, v jaké míře se aktuálně nachází úroveň ekonomických ukazatelů, kterými jsou HDP, míra nezaměstnanosti a inflace, je situace mnohem lepší, než tomu bylo v roce 2008, kdy do České republiky přišla hypoteční krize. Všechny tyto údaje jsou přehledně uvedeny níže v tabulce.

Tab. 7 – Ekonomické ukazatele před a po hypoteční krizi

	HDP	Inflace	Nezaměstnanost
2008	2,5	3,6	5,5
2017	4,6	2,5	2,3

Z této tabulky je patrné, že v roce 2008, v době, kdy v České republice byla hypoteční krize, dosahovala česká ekonomika poloviční úrovně HDP, než tomu bylo v roce 2017. Rovněž míra HDP dosahovala roku 2008 úrovně 2,5%, zatímco roku 2017 dosahovalo HDP míry 4,6%. Podobná situace panuje také v případě míry inflace. Roku 2008 dosahovala inflace úrovně 3,6%, oproti tomu v roce 2017 dosahovala míra inflace úrovně 2,5%. A na závěr míra nezaměstnanosti. Ta dosahovala v roce 2008 úrovně 5,5%, avšak do roku 2017 zaznamenala míra nezaměstnanosti více než poloviční pokles vůči roku 2008. Poklesla na současných 2,3%.

Hypoteční krize neměla na českou ekonomiku ani zdaleka tak ničivé dopady jako tomu bylo v případě Velké hospodářské krize. Dokonce se dá s ohledem na vývoj ekonomických ukazatelů tvrdit, že dopad hypoteční krize, která se postupně přeměnila v krizi finanční, byl v celku pozitivní. Tato krize dokázala “nastartovat“ lepší chod české ekonomiky. V případě dvou ukazatelů, z celkového počtu tří, došlo ke zlepšení jejich úrovně o polovinu.

Důsledky hypoteční krize v České republice s odstupem pár let teda byly:

- zvýšení hladiny DPH,
- nárůst HDP,
- pokles inflace,
- pokles nezaměstnanosti.

3.9 Vývoj státního dluhu

Československá republika se roku 1929, v době propuknutí Velké hospodářské krize ve Spojených státech amerických, potýkala se státním dluhem ve výši 36 853 000 000 Kč. V roce 1930, v době, kdy Velká hospodářská krize přišla do Československé republiky, měl již tento dluh hodnotu 36 233 000 000 Kčs. To znamená, že v době propukání této krize se vládě Československé republiky podařilo snížit velikost národního dluhu o 620 000 000 Kčs. Avšak v roce 1936, kdy se pomalu dařilo tuto krizi překonat, narostl

národní dluh až do výše 44 455 000 000 Kčs. Nicméně československá vláda předpokládala v budoucích letech další nárůst tohoto dluhu. Výše národního dluhu od roku 1930 až do roku 1936 vzrostla o 8 222 000 000 Kčs.

Tab. 8 – Vývoj státního dluhu (Velká hospodářská krize) [27], [28]

	Státní dluh (Kčs)
1929	36 853 000 000
1930	36 233 000 000
1936	44 455 000 000

V případě hypoteční krize, v době, kdy propukla ve Spojených státech amerických, se Česká republika potýkala s národním dluhem ve výši 892 300 000 000 Kč. V roce 2008, v době, kdy hypoteční krize dorazila také do České republiky, došlo k nárůstu výše národního dluhu na 999 800 000 000 Kč. V době, kdy tato hypoteční krize pomalu odeznívala a české vládě se ji dařilo překonat, činil již národní dluh 1 683 300 000 000 Kč. To znamená, že národní dluh od roku 2008 až do roku 2013 vzrostl o 683 500 000 000 Kč.

Tab. 9 – Vývoj státního dluhu (hypoteční krize) [26]

	Státní dluh (Kč)
2007	892 300 000 000
2008	999 800 000 000
2013	1 683 300 000 000

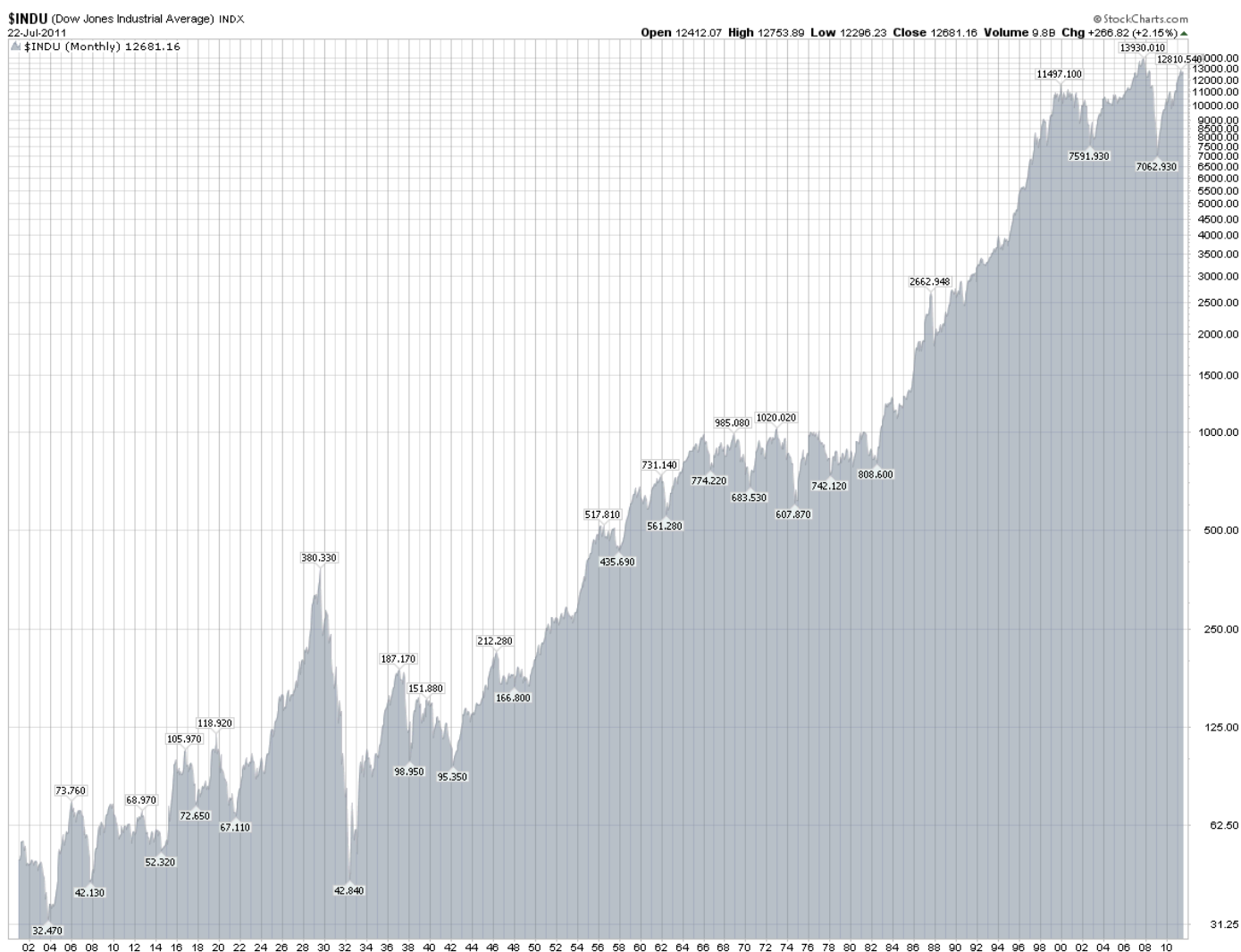
S ohledem na vývoj výše národního dluhu, je nutno konstatovat fakt, že národní dluh České republiky během hypoteční krize vzrostl více, než tomu bylo v případě národního dluhu Československé republiky během Velké hypoteční krize. Národní dluh Československé republiky vzrostl o 8 222 000 000 Kčs, zatímco národní dluh České republiky vzrostl o 683 500 000 000 Kč.

3.10 Vývoj akciového trhu

Na českém území se první burza cenných papírů objevila již v roce 1861. Avšak z důvodu nelehkého historického vývoje Československé republiky, kdy tato burza byla po zabrání československého pohraničí Německem, v roce 1938 uzavřena a opět začala fungovat až po pádu komunistického režimu, je téměř nemožné nalézt jakékoli údaje o vývoji na pražské burze v období Velké hospodářské krize. Z toho důvodu bude tato kapitola pojednávat o vývoji na americkém akciovém trhu. Ale to vůbec nevádí, neboť jak již bylo zmiňováno v předchozích kapitolách, jak Velká hospodářská krize, tak hypoteční krize vznikly ve Spojených státech amerických.

V případě obou krizí, jak Velké hospodářské krize, tak hypoteční krize, došlo k ovlivnění akciového trhu. Na tomto trhu došlo k prudkému poklesu hodnoty všech obchodovaných akcií. V případě Velké hospodářské krize na tom mělo velký vliv neuvážené investování vypůjčených financí. To vedlo k nadhodnocení podniků, ale také samotných akcií.

Na níže uvedeném grafu je přehledně uveden vývoj americké burzy od roku 1900 až do roku 2011. Jedná se Dow Jones Industrial Average index (DJIA), což je index sledující vývoj na americkém akciovém trhu.

Obr. 3 – Vývoj Dow Jones Industrial Average indexu [27]

Již na první pohled je patrné, že během Velké hospodářské krize došlo k mnohem většímu propadu Dow Jones Industrial Average indexu, než tomu bylo v případě hypoteční krize. Na začátku Velké hospodářské krize, roku 1929, se Dow Jones Industrial Average index nacházel na 380,330 bodech, což je maximum dosažené během celé krize. Od této chvíle začínalo docházet k drastickým propadům tohoto ukazatele. Tyto propady pokračovaly až do roku 1932, kdy se hodnota Dow Jones Industrial Average indexu zastavila na nejnižší míře za celou dobu působení Velké hospodářské krize. Tato hodnota představovala 42,840 bodů. To znamená, že propad hodnoty akcií nastal o 88,7%.

Jak již bylo zmiňováno, propad Dow Jones Industrial Average indexu byl během hypoteční krize daleko menší, než v případě Velké hospodářské krize. Nejvyšší úroveň dosahoval tento index v roce 2008, kdy Dow Jones Industrial Average představoval 13 930,010 bodů.

Opět došlo k postupnému klesání hodnoty. Toto klesání se zastavilo v roce 2009, kdy Dow Jones Industrial Average dosáhl své nejnižší míry za celou dobu hypoteční krize, a sice na hodnotě 7 062,930 bodů. To znamená, že propad hodnoty indexu Dow Jones Industrial Average byl o 49,3%.

Jenom pro zajímavost, hodnota Dow Jones Industrial Average z roku 2017 dosahovala úrovně 24 719,220 bodů. Což znamená, že se americké hospodářství a akciový trh rychle vzpamatovaly z hypoteční krize, neboť tato hodnota je zhruba jednou tak velká.

Na druhou stranu po odeznění Velké hospodářské krize dosáhl Dow Jones Industrial Average index úrovně 187,170 bodů. Této hodnoty dosáhl roku 1937, avšak poté opět následoval propad, nicméně tato úroveň je zhruba poloviční ve srovnání s rokem 1929, kdy Dow Jones Industrial Average index ukazoval hodnotu 380,330 bodů. Za tímto propadem stála jedna z příčin vyvolaných Velkou hospodářskou krizí, a sice Druhá světová válka. Ta sice vypukla až roku 1939, avšak již bylo jasné, že se ve světě schyluje k válce.

4 SHRNUÍ ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ

Jak již naznačují zjištěná data z předchozí kapitoly, Velká hospodářská krize si právem zaslouží označení jako nejhorší a nejničivější ekonomická krize v lidské historii. Nezáleží na státu a prostředí, ve kterém se Velká hospodářská krize zkoumá, vždy jsou dopady této krize téměř ničivé. Tato krize se negativně podepsala jak na národních ekonomikách, tak na lidských životech.

Jak již bylo zjištěno, Velká hospodářská krize převyšuje hypoteční krizi v destruktivitě v oblasti ekonomických ukazatelů téměř více než jednou. V případě úrovně HDP došlo za dob Velké hospodářské krize během osmi let sledovaných v této bakalářské práci celkem k pěti propadům hladiny HDP. Největší propad činil 10,3%, druhý největší propad představuje 7,1%. Oproti tomu během sedmi sledovaných let v době hypoteční krize došlo k propadu hladiny HDP celkem třikrát. Největší propad představuje 4,5%, druhý největší propad představuje 1,0%. Jak je vidět, během Velké hospodářské krize se HDP oproti hypoteční krizi propadlo o více než polovinu.

V případě míry nezaměstnanosti byla její míra během Velké hospodářské krize 21,4%. Za celou dobu se míra nezaměstnanosti nedostala pod 15%. Nejvyšší míra nezaměstnanosti během hypoteční krize dosahovala 9%. Stejně jako v případě úrovně HDP, byla i míra nezaměstnanosti v době Velké hospodářské krize, jednou tak velká, než během hypoteční krize.

V případě otázky finančnictví se nacházela Československá republika během 30. let 20. století v mnohem horší situaci, než Česká republika během první dekády 21. století. Během Velké hospodářské krize se Československá republika potýkala s inflací. Ta dosahovala svého maxima na 21,7%. Tato inflace se postupně přelila na deflacii. V případě hypoteční krize se Česká republika potýkala s inflací, která dosahovala své maximální úrovně na 6,3%. I v tomto případě byla Velká hospodářská krize mnohem ničivější než hypoteční krize. Je to z toho důvodu, že během Velké hospodářské krize se vláda a ekonomika potýkaly s deflací. To znamená, že došlo k poklesu cen a podniky kvůli tomu obdržely menší množství peněz, než by za stejné množství obdržely normálně.

Co se týká amerického akciového trhu, je opět zcela jasné, která z krizí měla mnohem horší dopad na ekonomiku. Neboť během Velké hospodářské krize došlo k propadu Dow Jones Industrial Average indexu o 88,7%. Během hypoteční krize došlo k propadu Dow

Jones Industrial Average indexu o 49,3%. Zde je opět patrné, že pro ekonomiku byla mnohem horší Velká hospodářská krize.

4.1.1 Počáteční znaky a příčiny

Obě tyto krize mají některé počáteční znaky stejné. Jak Velká hospodářská krize, tak hypoteční krize mají svůj původ ve Spojených státech amerických. Obě krize se objevily v době blahobytu a ekonomické prosperity. V době, kdy byla národní ekonomika na vrcholu. Rovněž v obou případech došlo k přesycení trhu a jeho stagnaci. V případě Velké hospodářské krize došlo k přesycení spotřebitelského trhu. V případě hypoteční krize došlo k přesycení realitního trhu. To vedlo ke snížení odbytu a růstu zadluženosti výrobních podniků, respektive realitních kanceláří.

Rovněž na počátku obou krizí stály krize menší, nijak nesouvisící s novou krizí. Na počátku Velké hospodářské krize stála menší krize, která byla vyvolaná První světovou válkou. Národní ekonomiky byly opotřebované a zadlužené z důvodu zbrojení, případně splácení válečných reparací. Na druhou stranu, na počátku hypoteční krize stála krize na ropném trhu v roce 2005. Docházelo ke zdražování pohonných hmot a dalších ropných produktů.

Také na počátku obou krizí stálo neuvážené hospodaření bank a investování kapitálu. V případě Velké hospodářské krize se jedná o neuvážené investování na finanční burze. Které vedlo k nadhodnocení firem a akcií. V případě hypoteční krize se jedná o poskytování hypoték a úvěrů všem, kdo si o ně zažádá, bez jakéhokoliv prověřování.

4.1.2 Bankovní zákroky

Jak během Velké hospodářské krize, tak během hypoteční krize přistoupila vláda a národní banka ke stejným krokům. Jedním z nich bylo snížení kurzu Koruny české, respektive Koruny československé. Během Velké hospodářské krize tento krok centrální bance nařídila vláda. Během hypoteční krize k této možnosti přistoupila sama centrální banka.

Také během obou krizí bylo manipulováno s mírami úrokových sazeb. Během Velké hospodářské krize došlo nejdříve ke zvýšení míry úrokových sazeb, ale to se projevilo negativně na ekonomice. Došlo k zastavení jejího růstu. Proto se vláda celkem dvakrát rozhodla ke snížení míry úrokových sazeb. Během hypoteční krize se vláda nepokoušela o zvýšení míry úrokových sazeb, ale rovnou přistoupila ke snížení této míry úrokových sazeb.

4.1.3 Dopady krizí

Ačkoliv obě srovnávané události jsou krize, každá z nich měla jiný dopad na národní ekonomiku. Velká hospodářská krize měla silně destruktivní dopad, avšak hypoteční krize se na národní ekonomice nijak zvlášť neprojevila. Dalo by se říct, že se dokonce projevila pozitivně.

Velká hospodářská krize zdevastovala průmysl, způsobila úpadek zemědělství, ochromila zahraniční obchod a zažehla vlny pravicového extremismu.

Přesně naopak zapůsobila hypoteční krize, kvůli které byla zvýšena hladina DPH, s odstupem několika let od krize došlo k nárůstu HDP, poklesu inflace a nezaměstnanosti. Hladina HDP vzrostla o polovinu, stejně jako míra nezaměstnanosti poklesla o polovinu. Míra inflace sice nepoklesla o polovinu, avšak je o jedno procento nižší.

To jsou velké rozdíly v dopadech obou krizí, neboť do takové pozice, do které se dostala ekonomika České republiky po několika letech po odeznění hypoteční krize, se Československá republika nebyla schopna dostat. Velký vliv na tyto výsledky má rozsah obou krizí a také fakt, že po odeznění Velké hospodářské krize ve světě vypukla Druhá světová válka, která veškeré snahy o obnovu národního hospodářství oddálila o několik let.

4.1.4 Další krize

Ekonomický cyklus se neustále opakuje, jak již bylo zmíněno v dřívější části této práce. Tudíž svět a národní ekonomiky stojí neustále před hrozbou vzniku nové krize. Avšak ekonomický cyklus není to jediné, co se opakuje. Další opakující se věcí je historie. A současná situace se podobá situaci před sto lety. A není to jenom letopočtem. Další podobnost lze najít v ekonomické situaci. Také se nalzáme v době, kdy se národní ekonomika nachází těsně pod vrcholem. Rovněž je svět po jedné menší krizi. Tou krizí je hypoteční krize. Roste míra HDP, klesá inflace a nezaměstnanost. Spolu s bezpečnostní situací, která aktuálně panuje ve světě, hrozí buď válka, nebo vznik další krize. Tak či onak se svět dostane do krize, neboť ta bývá často jako následek války. Osobně si myslím, že do dvaceti let se bude svět potýkat s krizí ještě větší, než byla aktuální hypoteční krize. Myslím, že to bude tím, že většina světa je závislá na obchodu se Spojenými státy americkými, jenomže ty mají nového konkurenta, kterým je Čínská lidová republika. Je to aktuálně nejrychleji rostoucí ekonomika na světě, která má velký vliv na hodnotu amerického dolaru. Ten by kvůli čínské ekonomice mohl dost oslabit. A protože je Evropská unie, stejně jako Jižní Amerika

obchodně silně závislá na Spojených státech amerických, byla by touto situací hodně zasažena.

ZÁVĚR

“Největší prokletí lidstva jsou peníze.”

Sofokles (496 – 406 př. n. l.)

Ekonomické krize byly, jsou a budou. Nedá se jim žádným způsobem zabránit. Pouze je možné učinit kroky, které vedou k oddálení krize, avšak tak či onak se krize vždy projeví. Asi nejvhodnějším a neúčinnějším krokem je provedení opatření a zákroků, které mají za následek minimalizaci dopadů hospodářské krize na národní ekonomiku.

V této práci došlo k naplnění všech cílů stanovených v úvodu. Obě ekonomické krize byly srovnány, jak jejich příčiny a průběh, tak jejich dopady. Také byly obě krize posouzeny s ohledem na jejich destruktivitu národní ekonomiky. Při vypracovávání této bakalářské práce jsem dospěl k závěru, že Velká hospodářská krize působila daleko destruktivněji na národní ekonomiku, než tomu bylo v případě hypoteční krize. Velká hospodářská krize se projevila velkou mírou nezaměstnanosti, velkým poklesem HDP a silným nárůstem deflace. Dále se projevila v politické situaci, kdy umožnila vzniknout novým politickým stranám, jako Sudetoněmecká strana a Hlinkova slovenská lidová strana, také radikalizovala obyvatelstvo, které následně vstupovalo do levicových a pravicových politických stran. Tato radikalizace obyvatelstva se projevila v dalších letech odtržením Sudet. V případě hypoteční krize došlo pouze k poklesu HDP a nárůstu míry nezaměstnanosti a inflace. Nedošlo k radikalizaci obyvatelstva a ani tato krize nevyústila ve válku.

Jak již vyplynulo z této bakalářské práce, Velká hospodářská krize je dosud největší ekonomickou krizí, která nebude hned tak překonána. Tato krize nejenom, že zdecimovala národní ekonomiku a lidské životy, ale také měla za následek radikalizaci některých vrstev obyvatelstva a umožnila rozmach totalitních režimů. Za největší dopad této krize lze považovat vypuknutí Druhé světové války, která poznamenala Evropu a také celý svět na dlouhá desetiletí.

Na počátku většiny ekonomických krizí ve světě stály peníze a špatné nebo neefektivní hospodaření s nimi. Proto lze tvrdit, že lidská chamtivost a nezodpovědnost mohou vést k tragédii takového rozsahu, jakou byla Velká hospodářská krize a její důsledky.

Ekonomické krize jako takové mají z abstraktního hlediska téměř vždy stejné příčiny a podobné dopady. Vždy se projeví v dobách, kdy jsou ekonomiky na vrcholu, a národ je

v dobách ekonomického rozkvětu. Téměř vždy stálo na počátku krize přehlcení a přesycení trhu, což mělo za následek pokles poptávky a další stagnaci ekonomiky. Tyto problémy na sebe vždy vázaly pokles zaměstnanosti, HDP a postupný nárůst inflace. Dále dost často následuje uskromnění se obyvatelstva a tvorba úspor na "horší časy". To se negativně odrazí v ekonomice, protože nedochází k oběhu financí a přísunu peněz podnikům.

Z důvodu cyklického opakování ekonomiky, teda situace, kdy jednou je ekonomika na dně, postupně začíná růst až do bodu, kdy se dostane na svůj vrchol a následuje pokles výkonu ekonomiky, by se mělo s příchodem krize vždy počítat. Krize může být jak globálního charakteru, jako tomu bylo v případě obou krizí zkoumaných v této práci, tak charakteru lokálního. V takovém případě není zasaženo například společenství států, ale pouze jedna národní ekonomika, teda ekonomika státu. Tak či onak, by vláda vždy měla počítat s možností vzniku ekonomické krize a dopředu si tvořit určité rezervy. Tvorba rezerv a schopnost rychle a efektivně zareagovat na vznikající, případně již vzniklou krizi, má velký vliv na její překonání a minimalizaci jejích dopadů.

Je na každém člověku, jak bude krizi vnímat. Krizi je možné vnímat jako něco, co ohrožuje nebo přímo ničí náš konformní život. Jako něco, co se dostalo do státního ekonomického systému. Ale také je otázkou, proč se to tam dostalo. Je zde velká šance, že příčinou vzniku krize byla část systému, která fungovala chybně. Neboť jak se říká: "Řetěz je jenom tak silný, jak je silný jeho nejslabší článek". Ale také lze krizi vnímat, jako něco, co nám dává příležitost tyto nefungující články opravit, napravit napáchané škody. V případě, že je krize pojata jako příležitost obnovy a opravy, je možné pouze získat. Potom může ekonomika z takové události vyjít vítězně a navíc silnější než kdy předtím.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Internetové zdroje

- [1] Ekonomická recese. Ekonomika Online [online]. [cit. 28.11.2017]. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/343/ekonomicka-recese/>
- [2] Co je to ekonomická deprese? - Ekonomika Online. Ekonomika Online - Pojmy a definice [online]. [cit. 30.11.2017]. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/273/co-je-to-ekonomicka-deprese/>
- [3] Světová hospodářská krize a nástup fašismu v Německu - Dějepis - Maturitní otázky. Soukromé a státní vysoké školy - přijímací zkoušky, studium na VŠ a vzdělávání - Vysoké školy [online]. Copyright © 1996 [cit. 30.11.2017]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/dejepis/svetova-hospodarska-krize-a-nastup-fasismu-v-nemecku>
- [4] Proč vznikla hypotéční a finanční krize: příčiny, důsledky a odpovědi - díl 1 | Investičníweb.cz. Zpravodajský portál pro investory | Investičníweb.cz [online]. Copyright © [cit. 01.12.2017]. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/2009-9-9-proc-vznikla-hypotecni-financni-krize-priciny-konsekvence-odpovedi-dil-1/>
- [5] Proč vznikla hypotéční a finanční krize: příčiny, důsledky a odpovědi - díl 3 | Investičníweb.cz. Zpravodajský portál pro investory | Investičníweb.cz [online]. Copyright © [cit. 01.12.2017]. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/2009-9-11-proc-vznikla-hypotecni-financni-krize-priciny-konsekvence-odpovedi-dil-3/>
- [6] Co je inflace - Ekonomika Online. Ekonomika Online - Pojmy a definice [online]. [cit. 04.12.2017]. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/334/co-je-inflace/>
- [7] Hyperinflace - Ekonomika Online. Ekonomika Online - Pojmy a definice [online]. [cit. 04.12.2017]. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/349/hyperinflace/>
- [8] Co je deflace - Ekonomika Online. Ekonomika Online - Pojmy a definice [online]. [cit. 04.12.2017]. Dostupné z: <http://ekonomikaonline.cz/297/co-je-deflace/>
- [9] D,Ď - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 11.12.2017]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/d.html>
- [10] Hypotéky nebyly hlavní příčinou globální krize - Hypoindex.cz. Hypoindex.cz - odborný server společnosti Fincentrum [online]. Copyright © 2008 [cit.

- 11.12.2017]. Dostupné z: <https://www.hypoindex.cz/clanky/hypoteky-nebyly-hlavni-pricinou-globalni-krize/>
- [11] dějepis.com. dějepis.com [online]. Copyright © 1997 [cit. 11.12.2017]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/svetova-hospodarska-krize/>
- [12] Československo sledovalo velkou krizi z dále, pak se v ní téměř utopilo Zdroj: https://ekonomika.idnes.cz/ceskoslovensko-sledovalo-velkou-krizi-z-dali-pak-se-v-ni-temer-utopilo-1mt-/ekonomika.aspx?c=A091104_151250_ekonomika_spi. Idnes.cz [online]. [cit. 12.12.2017]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/ceskoslovensko-sledovalo-velkou-krizi-z-dali-pak-se-v-ni-temer-utopilo-1mt-/ekonomika.aspx?c=A091104_151250_ekonomika_spi
- [13] Okunův zákon | finslovník.cz. finslovník.cz | Vyznejte se s námi ve světě finančních pojmů [online]. [cit. 18.12.2017]. Dostupné z: <https://www.finslovník.cz/okunuv-zakon/>
- [14] Causes of Economic Recession: List and Examples. The Balance - Make Money Personal [online]. [cit. 18.12.2017]. Dostupné z: <https://www.thebalance.com/causes-of-economic-recession-3306010>
- [15] Jihomořská bublina v Anglii (1720) | Peníze.cz. Peníze.cz - Půjčky, Kurzy měn, Akcie, Hypotéky, Bydlení, Daně [online]. Copyright © 2000 [cit. 20.12.2017]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/15743-jihomorska-bublina-v-anglii-1720>
- [16] Co je New Deal | Peníze.cz. Peníze.cz - Půjčky, Kurzy měn, Akcie, Hypotéky, Bydlení, Daně [online]. Copyright © 2000 [cit. 12.01.2018]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/slovník/new-deal>
- [17] Reakce měnové politiky na dopady světové finanční a hospodářské krize - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 15.01.2018]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/7_cilovani_inflace/3_reakce_menov_e_politiky_na_dopady_svetove_financni_a_hospodarske_krize/
- [18] Repo-operace - Patria.cz. Investice, ekonomika a finance, kurzy, akcie, měny a komodity - Patria.cz [online]. Copyright © 1997 [cit. 18.01.2018]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/slovník/268/repo-operace.html>

- [19] Víte, co způsobilo americkou hypoteční krizi? Není na škodu si to připomenout | mBank.cz. [online]. Copyright ©2015 mBank S.A. [cit. 19.01.2018]. Dostupné z: <https://www.mbank.cz/blog/post,632,vite-co-zpusobilo-americkou-hypotecni-krizi-neni-na-skodu-si-to-pripomenout.html>
- [20] Vývoj hrubého domácího produktu, HDP ČR - Finance.cz. Finance.cz - daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/statistiky/vyvoj-hdp/>
- [21] Nezaměstnanost v ČR, vývoj. Kurzy.cz [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>
- [22] Inflation - druhy, definice, tabulky | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace
- [23] Období zlaté měny - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 07.04.2018]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/2_obdobi_zlate_meny/
- [24] Ekonomický vývoj na území České republiky - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 09.04.2018]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/prurezova_temata_menova_politika/1_ekonomicky_vyvoj_na_uzemi_ceske_republiky.html
- [25] Stock Market History Graph of the Dow Jones Industrial Average (1900-Present). Online Stock Trading - Stock Market Trading for Warriors [online]. [cit. 28.04.2018]. Dostupné z: <http://www.stock-trading-warrior.com/Stock-Market-History-Graph.html>
- [26] Česká republika od roku 1989 v číslech – 2016. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-w0i9dxmghn>
- [27] Úterý 18. února 1930. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. [cit. 29.04.2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/017schuz/s017006.htm>
- [28] Pátek 16. října 1936. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. [cit. 29.04.2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/063schuz/s063004.htm>

Knižní zdroje

- [29] SAMUELSON, Paul; NORDHAUS, William. *Ekonomie*. 18. vydání. [s.l.] : NS Svoboda, 2008. 776 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- [30] PRŮCHA, Václav. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 80-7239-147-x.
- [31] KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2010. 266 s. *Finanční trhy a instituce*. ISBN 978-80-247-3583-2.
- [32] SEDLÁČEK, Tomáš. *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. 3. vydání. Praha: 65. pole, 2017. ISBN isbn978-80-87506-94-3.
- [33] SCHIFF, Peter D. a Andrew J. SCHIFF. *Ekonomické bajky pro studované i laiky: jak ekonomika roste a proč krachuje*. Praha: Dokořán, 2010. ISBN isbn978-80-7363-325-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DJIA Dow Jones Industrial Average index

DPH Daň z přidané hodnoty

FED Federální rezervní systém

HDP Hrubý domácí produkt

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 – Vývoj HDP	35
Obr. 2 – Vývoj inflace/deflace.....	39
Obr. 3 – Vývoj Dow Jones Industrial Average indexu	51

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 – Vývoj HDP (Velká hospodářská krize)	35
Tab. 2 – Vývoj HDP (hypoteční krize).....	36
Tab. 3 – Vývoj nezaměstnanosti (Velká hospodářská krize).....	37
Tab. 4 – Vývoj nezaměstnanosti (hypoteční krize)	37
Tab. 5 – Vývoj deflace (Velká hospodářská krize)	40
Tab. 6 – Vývoj inflace (hypoteční krize).....	40
Tab. 7 – Ekonomické ukazatele před a po hypoteční krizi.....	48
Tab. 8 – Vývoj státního dluhu (Velká hospodářská krize)	49
Tab. 9 – Vývoj státního dluhu (hypoteční krize)	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vývoj Dow Jones Industrial Average

PŘÍLOHA P I: VÝVOJ DOW JONES INDUSTRIAL AVERAGE

